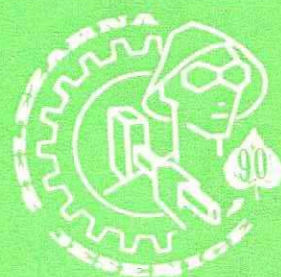

ŽELEZAR

1959

1

Z otvoritvene
proslave

foto Torkar

Začeli smo praznovati

Fanfare so zadonele v rezek zimski dan in naznanile hkrati s tovarniškimi sirenami slavnostno otvoritev proslave 90-letnice obstoja Železarne Jesenice in 40-letnice Zveze komunistov Jugoslavije. Številne raznobarvne rakete so razsvetljevale Cankarjev trg pred gimnazijo, kjer so se 17. januarja 1959 zvečer zbrali člani kolektiva Železarne Jesenice, športniki, šolska mladina, člani raznih družbenih organizacij in prebivalci Jesenic.

Na slavnostno okrašeni tribuni so se zbrali številni gostje in predstavniki:

predsednik Okrajnega ljudskega odbora Kranj, ljudski poslanec, tov. Vinko Hafner,

predsednik republiškega odbora sindikata rudarjev in metalurgov Slovenije, tov. Jože Plevnik,

direktor Železarne Ravne, tov. Gregor Klančnik,

predsednik Občinskega ljudskega odbora Jesenice, tov. Franc Treven,

glavni direktor Železarne Jesenice, tov. ing. Matevž Hafner in predstavniki občinskih političnih forumov, tovarniških organizacij in uprave Železarne.

Slavnostno zborovanje je začel s pozdravnim nagovorom predsednik tovarniškega odbora sindikata podružnice Železarne Jesenice, tov. Franc Leben. Godba javorniške »Svobode« je nato zaigrala državno himno, godba jeseniške »Svobode« pa internacionalo.

Zbrani množici je zatem spregovoril ljudski poslanec, predsednik Okrajnega ljudskega odbora Kranj, tovariš Vinko Hafner. V svojem govoru je na kratko orisal zgodovinsko pot Komunistične partije in pri tem zlasti še poudaril njeno borbo za pravice delovnega ljudstva v stari Jugoslaviji.

Ko je govoril o vlogi Komunistične partije med narodnoosvobodilno borbo, je omenil predvsem pomembni delež jeseniških komunistov in vodij upora proti okupatorju; Gregorčiča, bratov Stražišarjev, Matije Verdnika in drugih. Ob zaključku svojega pozdravnega govora je predsednik, tov. Hafner, dal priznanje celi vrsti pomembnih uspehov jeseniškega delavca v letih po osvoboditvi, ob koncu pa zaželel še večjih uspehov pri delu in izgradnji za boljšo bodočnost.

Za njim je govoril glavni direktor Železarne, tov. ing. Matevž Hafner in v svojem govoru med drugim povedal tudi to:

»Socialistična Jugoslavija je dala Železarni Jesenice nove naloge, predvsem pomagati pri graditvi naše industrije in naših novih železarn, pri tem pa se usposobiti v kvalitetno jugoslovansko železarno.

Prvo nalogo je kolektiv Železarne Jesenice častno izpolnil in so bila z njegovo pomočjo zgrajena mnoga industrijska podjetja, hidrocentrale, zlasti pa železarne Sisak, Zenica in Nikšič. Druga naloga je najvažnejša ravno sedaj ob naši 90-letnici in jo je treba združiti z nalogo povečanja produktivnosti, tako da se bomo v tem približali vsaj manjšim železarnam v industrijsko razvitih državah.

Prepričan sem, da bo kolektiv Železarne Jesenice v tej borbi uspel in tradicijo svojega 90-letnega obstoja in razvoja v polni meri potrdil.

Praznovanje naše 90-letnice je združeno s praznovanjem 40-letnice obstoja Zveze komunistov Jugoslavije, to je one partije, ki je uspela ves čas držati na Jesenicah prapor delavskega gibanja na višini vse do cilja, ko je bila Železarna predana v upravljanje delovnemu kolektivu.«

Ko je govoril o izboljšanju življenjskih pogojev, je dejal:

»Izboljšanje življenjskega stadarda ni samo v stanovanju, prehrani in najnujnejših telesnih potrebah, ampak vpliva na zadovoljstvo v veliki meri tudi splošno razpoloženje delovnega kolektiva in komune. Na to vpliva prav v veliki meri kulturno in fizikolno delovanje. Človek mora imeti v času, ki mu po trdem delu ostane, sprostitve, da se fizično in duševno odpočije in pridobi moči in veselje za nadaljnje ustvarjanje. Zato je potrebno športno in kulturno sodelovanje razširiti in vključiti vanj čim več članov našega kolektiva.

Zaradi tega je sklenjeno, da se obe obletnici na Jesenicah proslavita v glavnem s športnimi in kulturnimi prireditvami. Množičnost sodelovanja članov naših obratov v medobratnih tekmovanjih, mladine v mladinskih tekmovanjih in pa vrhunski rezultati III. mednarodnih metalurških zimskih športnih tekmovanj, nam bodo pokazali vso moč na teh poljih in dali osnovo za nadaljnji razvoj.«

S tem je tov. direktor otvoril proslavo in zaželel vsem sodelujočim v tekmovanjih čim več uspeha in najboljših rezultatov.

Iz slavnostnega zborovanja je bila poslana pozdravna brzojavka Centralnemu komiteju Zveze komunistov Jugoslavije.

Po končanem zborovanju je bila v Čufarjevem gledališču svečana prireditev v izvedbi Delavsko-prosvetnega društva »Svoboda« Jesenice. V zelo uspelem programu je sodeloval ansambel narodnih plesov, pevski kvintet in solisti.

Tako smo praznično začeli celo vrsto prireditev, ki se bodo razvijale v počastitev dveh tako pomembnih praznikov skozi vse leto.

pozdravno pismo

ck zkj

Prebivalci občine Jesenice na Gorenjskem, zbrani na proslavi 40-letnice Komunistične partije Jugoslavije in 90-letnice obstoja Železarne Jesenice, Vam pošiljamo iskrene borbene pozdrave.

Ponosni smo, da danes svobodni obujamo spomine na slavne dni borbe naše partije za socialistično Jugoslavijo in za uresničitev teženj in ciljev delavskega razreda ter vsega delovnega ljudstva Jugoslavije. Še posebno se spominjamo vseh tistih revolucionarjev, ki so žrtvovali svoja življenja za današnjo domovino.

Komunistična partija Jugoslavije je pod vodstvom svojega Centralnega komiteja prehodila slavno pot revolucionarne borbe v predaprilski Jugoslaviji, narodnoosvobodilni borbi in socialistični revoluciji, kakor tudi v povojni izgradnji nove demokratične Jugoslavije.

Še s posebnim ponosom gledamo na revolucionarno borbo naše partije pod vodstvom našega tovariša Tita, ki je vodil narode Jugoslavije v najtežjih letih socialistične revolucije in narodnoosvobodilne borbe, kar je uresničilo in omogočilo nadaljnjo izgradnjo demokratičnega sistema. Na takih osnovah narodi Jugoslavije odlično korakajo po poti poglobljanja socialističnih odnosov, kar je še posebej potrdil VIII. kongres Zveze komunistov Jugoslavije in istočasno nakazal perspektivo našim nadaljnjim prizadevanjem v lepšo in srečnejšo prihodnost.

Dobro se zavedamo, da je revolucionarna pot Zveze komunistov Jugoslavije dosledna v izvajanju socialističnih načel v naši deželi, kakor tudi v mednarodnih odnosih, za kar Jugoslavija uživa velik ugled, posebno pa pri malih narodih. Prebivalci občine in vse naše domovine smo odločno strnjeni z Vami v vseh prizadevanjih nadaljnje borbe v izgradnji socializma in za mirno sožitje med narodi vsega sveta.

Ob tej priliki Vam obljubljam, da bomo vložili vse svoje sile za nadaljnji razvoj socialistične demokracije in socialističnih odnosov. Prepričani smo, da se bomo v tem najlepše oddolžili spominu herojske revolucionarne borbe naše herojske partije, ki vztrajno in enotno vodi naše narode v lepšo bodočnost.

Ob 40-letnici izražamo željo, da nas še naprej vztrajno in odločno vodite za dokončno uresničitev vseh naših ciljev.

Udeleženci proslave
Jesenice na Gorenjskem

Pogled na livno jamo
ob prebodu peči
foto S. Smolej

IX. REDNO ZASEDANJE DS

Na dosežene uspehe v letu 1958 smo lahko ponosni

Navada je, da ob zaključku starega leta pregledamo rezultate opravljenega dela. O rezultatih ter o izpolnitvi količinskega in finančnega plana v letu 1958 je bilo podano poročilo na zadnjem zasedanju Delavskega sveta. Prepričani smo, da vse naše sodelavce zanima, kakšni so rezultati dela v preteklem letu.

Ob polletnem obračunu je bilo sklenjeno, da bomo predvideni plan 27.027.147.000 din prekoračili, tako da bo celokupna realizacija znašala 28 milijard din. Zaradi prizadevnosti vseh članov kolektiva — proizvajalcev v proizvodnih obratih — in delavcev v vzdrževalnih ter pomožnih obratih, odpremnikov in ostalih uslužbencev, pa smo nalogo izpolnili tako, da bo realizacija v lanskem letu štela 28 milijard 353.000.000 din, to je 104,4 %, ali v primerjavi z lanskim letom 107,6 %.

Skupna proizvodnja za leto 1957 je štela 824.232 t. Za leto 1958 je bilo planiranih 846.380 t, izdelali pa smo 856.000 t, to je 101 % ali 3,9 % v primerjavi z letom 1957. Vsi obrati, razen martinarne, so izpolnili svoj proizvodni plan, medtem ko moramo martinarni priznati težave, ki so nastopale skozi vse leto pri izpolnjevanju proizvodnega plana, tako da se moramo tudi kolektivu obrata martinarne zahvaliti za trud in požrtvovalnost pri delu. Posamezni obrati so proizvodno nalogo v letu 1958 izpolnili takole:

plavž	105,5 %
martinarna	95,0 %
elektro peč	101,2 %
težka proga	103,0 %
lahka proga	104,8 %
žična valjarna	104,5 %
valjarna 2400	106,5 %
valjarna 1300	104,0 %
jeklovlek	101,0 %
hladna valjarna	104,0 %
žičarna	103,8 %
žebljarna	113,8 %
cevarna	102,6 %
elektrodni	121,5 %
livarna	124,0 %
opekarna	118,0 %

Blagovna proizvodnja je v l. 1957 štela 208.311 t, v l. 1958 smo planirali 211.212 t in dosegli 217.000 t ali 192,5 % v odnosu na plan, kar pomeni, da smo presegli realizacijo blagovne proizvodnje v primerjavi z letom 1957 za 4,3 %. Iz vsega tega lahko vidimo, da smo uspešno izpolnili svoje obveznosti do družbe pri izpolnitvi količinskega plana in plana vrednosti, toda tega ne moremo trditi za kvaliteto. Zaradi tega se bomo morali v letu 1959 potruditi, da bomo dosegli napredek tudi pri izdelavi kvalitetnih izdelkov. To seveda ni lahka naloga, vendar se je bomo jeseniški železarji lotili, odločno zavedajoč se, da bodo napor pri vsakodnevnem delu v tovarni dali obilne sadove.

KAKO SMO DELALI V LETU 1958

To je prvo vprašanje, ki se vzbuja ob zaključku poslovnega leta. Pogledajmo še mi, kako je bilo v letu 1958 v naši železarni. Točnih podatkov sicer še ni na razpolago, ker bo sklepni račun izgotovljen šele ob koncu februarja, vendar pa imamo že nekaj podatkov, ki nam omogočajo primerjavo z doseženimi rezultati in uspehi v prejšnjih letih.

Ne bo odveč, če si te podatke ogledamo nekoliko bolj od blizu. Skupna vrednost prodanih izdelkov ter uslug in za nameček še nekaj drobiža, znaša	
v letu 1958	din 28.420,800.000
prodanih izdelkov in uslug	din 25.911,600.000
razlika	din 2.509,200.000

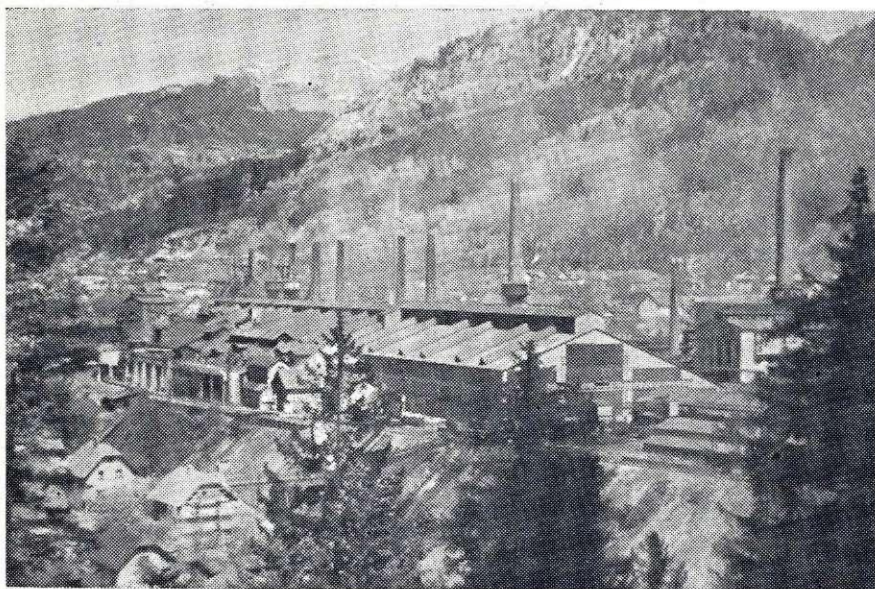
To je lep napredek, kljub temu da nas nekoliko moti dejstvo, da kljub večji prodaji nismo izpolnili vseh obveznosti do kupcev. Številke kažejo samo vrednost, koliko smo zaračunali do 31. decembra našim kupcem za odpremo blaga. Ta vrednost se popravlja za priznane reklamacije in druge neprijetnosti na nižje, na drugi strani pa za uspeh pri izvozu za obresti na višje, kar predstavlja celotni dohodek podjetja.

Še en globalni podatek: osebni dohodki, ki so že bili in bodo še izplačani na račun našega dela v letu 1958, znašajo	din 2.758,000.000
osebni dohodki v letu 1957	din 2.474,921.000
razlika (vse bruto)	din 284,079.000

Priznati je treba, da je to še lepši napredek.

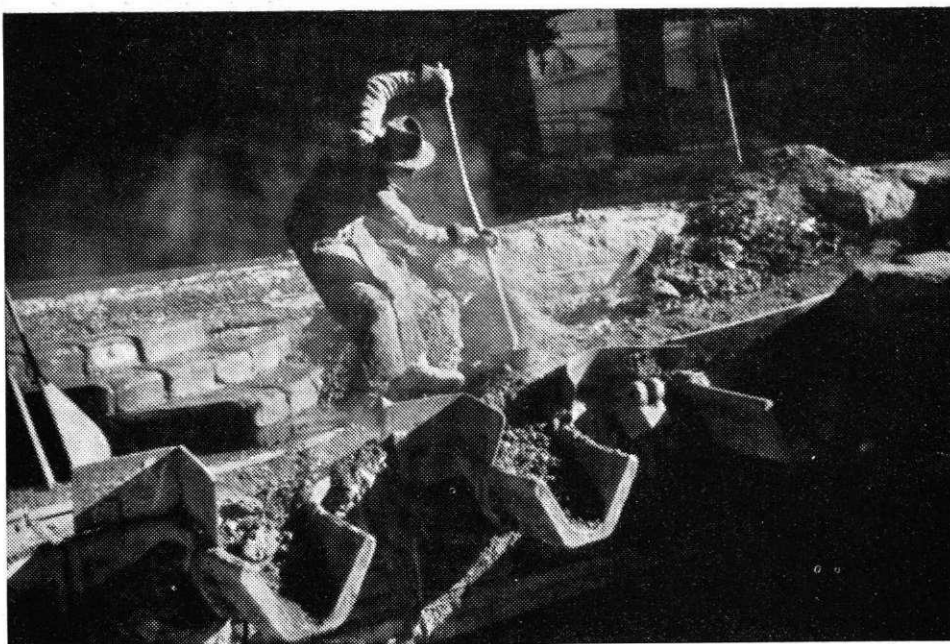
Seveda bi ne ravnali prav, če bi nas doseženi uspehi tako navdušili, da bi pri tem pozabili bolj natančno pogledati, kako smo pravzaprav gospodarili v lanskem letu. Napisali smo že, da smo odpremili 298.000 t blaga svojim odjemalcem. Za odpremo svojih izdelkov smo porabili skoraj 30.000 vagonov in bi iz njih lahko sestavili vlak od Jesenic do Zagreba. Kljub temu moramo dodati še to, da bi z nekoliko več dobre volje in truda lahko napravili še več. Razumljivo je, da je naša glavna skrb namenjena proizvodnji, saj dobro vemo, če bi se ta nekega dne ustavila, bi v naši dolini nastal tako močan »prepih«, da bi na Jesenicah ostalo le nekaj carinikov, vsi ostali pa bi odšli s trebuhom za kruhom. So še druge stvari, ki lahko veliko pripomorejo k boljšemu gospodarjenju in še večjim uspehom. V mislih imam varčevanje z materialom, gorivom, električno in ostalo energijo, toda o tem kaj več prihodnjič. V tem članku bi rad spregovoril le o težavi, ki pa je v našem poslovanju ne povzročamo sami, to so potrebna obratna sredstva. Naši delavci ta obratna sredstva imenujejo zelo enostavno »banka«. To do neke mere drži, vendar obratna sredstva pomenijo nekaj več, ali če že hočete »kri, ki poganja celotno dejavnost«. Če ni zadosti krvi, trpi telo v celoti, v našem primeru pa proizvodnja. Sredstva, ki nam jih preko banke daje družba, niso preveč nizka in če bi zategnili pas, homo živel. Toda dogaja se še nekaj drugega. Nekateri naši kupci nas zelo slabo poznajo takrat, kadar je treba poravnati izdane račune za nabavljeno blago. Zaradi tega je »kri«, ki smo jo prejeli od družbe, odtekla v neko drugo gospodarsko organizacijo. Pomanjkanje »krvi« (sredstev) povzroča motnje pri našem poslovanju. Stanje ob koncu leta pa je bilo naslednje:

Obratna sredstva za pokritje še neplačanega odposlanega blaga smo dobili od družbe za račune, sta-

Jesenice v januarju
— tokrat brez snega
foto Torkar

Pred prebodom pečl
foto S. Smolej

re samo do 30 dni in še to po lastni ceni (brez davka in čistega dohodka), kar znaša za mesec december 1958, ko je bila izredno močna prodaja, le v

višini	din 2.187.000.000
--------	-------------------

dolg kupcev ob koncu leta	din 3.179.000.000
---------------------------	-------------------

razlika	din 992.000.000
---------	-----------------

Od te vsote se odbijejo še inozemske terjatve	din 200.000.000
---	-----------------

in nam ostane tako nepokrito še	din 792.000.000
---------------------------------	-----------------

To pomeni, da je bilo ob koncu leta 9% naših sredstev, oziroma »krvi«, v drugih gospodarskih organizacijah. Da je takšno stanje za naše podjetje precej težavno, je razumljivo in prav malo nam koristijo zamudne obresti, ki jih zaračunavamo drug drugemu in gredo v več stotilijonske zneske, kajti za višino teh obresti naši izdelki niso nič več vredni. Ob koncu svojega sestavka naj povem še to, da bo problem o skladu »obratnih sredstev« pereč in težaven tudi v letu 1959. Sicer morda ne povsem tako zelo kakor je amortizacija za zamenjavo, vendar sta oba problema za naše podjetje tako važna, da jima bomo morali pri sprejemanju sklepnega računa za leto 1958 posvetiti veliko skrbi in pozornosti.

Stanko Ravnik

PROBLEMI

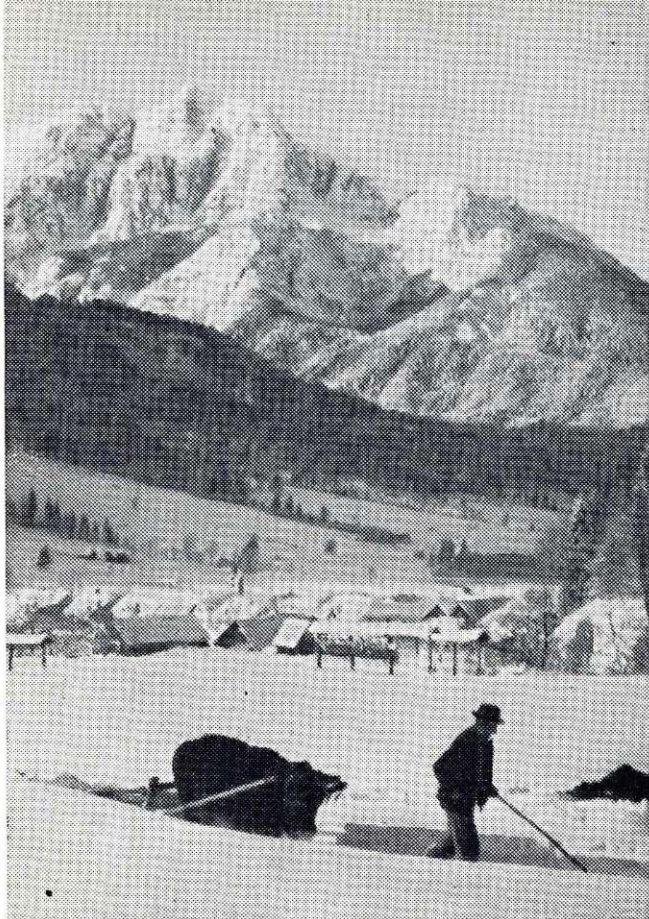
martinarne in valjarn
na izrednem zasedanju DS

V decembru se je delavski svet naše tovarne sestel dvakrat. Dne 16. decembra je bilo I. izredno zasedanje, kjer so razpravljali o problemih martinarne in valjarn. Zadnji dan v letu 1958 je bilo IX. redno zasedanje delavskega sveta. To zasedanje je bilo pomembno zaradi tega, ker so članom delavskega sveta ter ostalim sporočili novico o izpolnitvi letnega proizvodnega plana. Poleg članov delavskega sveta so se zasedanja udeležili še vodilni uslužbenci, grupni šefi, obratovodje, člani Izvršnega odbora sindikalne podružnice in Tovarniškega komiteja ZK.

I. izredno zasedanje je bilo sklicano po sklepu, ki je bil sprejet na VIII. rednem zasedanju. Na tem zasedanju je bilo podano poročilo finančno-ekonomske komisije o proizvodnosti in o proizvodnih kapacitetah. Ugotovljeno je bilo, da je proizvodnja v martinarni manjša kljub obratovanju šesterih pečl, vprašanje pa je, ali bo martinarna spričo trenutnega položaja lahko izpolnila svojo proizvodno vlogo v letu 1958. Ker so naše valjarne zelo zainteresirane na tem, kako obratuje martinarna, saj je od nje odvisna količina in kakovost vložka, je delavski svet Železarne sklenil, da se problemi teh obratov obravnavajo na izrednem zasedanju delavskega sveta.

Članom kolektiva Železarne Jesenice
ČESTITAMO OB IZPOLNITVI PROIZVODNE NALOGE
ZA LETO 1958
in jim želimo enakih uspehov tudi v letu 1959

Delavski svet, Upravni odbor,
sindikalna podružnica, TK ŽKJ, TK LMS
in uredništvo »Železarja«

Podkoren pozimi

foto J. Čop

Proizvodni odnosi v naši tovarni so razviti do tiste stopnje, ko se neposredni proizvajalec ne zanima več samo za doseganje in delitev ustvarjenega dohodka, ampak tudi za samo problematiko proizvodnih obratov. Tako se uresničujejo besede tov. Tita, ki pravi, da državna lastnina proizvodnih sredstev z uvedbo delavskega upravljanja v gospodarstvu postaja prava socialistična lastnina proizvodnih sredstev. S tem, da je delavec — neposredni proizvajalec sprejel družbeno lastnino proizvodnih sredstev v upravljanje in izkoriščanje, je sprejel hkrati tudi odgovornost do socialistične družbe. Ta odgovornost se je v zadnjem času tako razvila, da ne more biti vseeno, kako posamezni obrati izpolnjujejo proizvodne naloge.

Na izrednem zasedanju je poročal o problematiki valjarne in martinarne pomočnik tehničnega direktorja — tov. ing. Arzenšek Ivan, o teh problemih pa sta govorila tudi grupni šef jeklarne — tov. ing. Prešern Alojz ter grupni šef valjarn — tov. Odlasek Ciril. Številni člani delavskega sveta, obratovodje in ostali govorniki so v razpravi dopolnili poročevalce ter nanizali še vrsto problemov; zato je delavski svet imenoval posebno komisijo, ki naj na podlagi poročil in razprave sestavi ustrezne zaključke in jih predloži rednemu zasedanju v razpravo in potrditev.

Kakor je poročal tov. ing. Prešeren, so nekateri objektivni razlogi glede situacije, v kateri je martinarna. (Slabo apno, velik % žvepla v grodlju, plinu in mazutu.) Tovariši iz martinarne menijo, da ne more biti kvalitetnega jekla, če je doba sarže prevelika in če v dveh in pol urah ne morejo zmanjšati količine žvepla na določeno mejo. Glavni direktor se je s takim mnenjem strinjal in sicer s pripombo, da to lahko velja kot opravičilo za martinarno, ne velja pa to za delavski svet kot vodilni organ v podjetju ter za upravo in tehnično vodstvo tovarne. Morebitne pomanjkljivosti bi lahko odstranili, če bi se pravočasno lotili problema proizvodnje naše martinarne. Danes pač lahko ugotavljamo samo to, da se je zaradi slabe kvalitete v martinarni več ali manj zmanjšal izplen v valjarnah in jeklovleku. Tako so iz valjarn zaradi

slabe kvalitete bram (površinske razpoke) vrnili martinarni ca. 3.000 ton bram, kar je za 50 % več od l. 1957. V jeklovleku so zaradi slabe kvalitete jekla imeli v 11 mesecih kar 148 ton izmečka.

Da bi se izognili izdelavi slabih sarž v martinarni in da bi se izboljšala kvaliteta jekla v martinarni, so bili sprejeti naslednji sklepi:

1. Da bi bilo delo v martinarni res kvalitetno, je potrebno zagotoviti zadostno količino kvalitetnih surovin. Grupno vodstvo visokih peči je zadolženo, da proizvaja surovo železo v predpisani analizi meji, predvsem glede žvepla (maksimalno 0,07 %). Na vsak način je potrebna večja povezava med vodstvom visoke peči in martinarno, tako da grupno vodstvo visokih peči predhodno obvesti martinarno o manj kvalitetnih prehodih. S tem bo martinarni omogočeno, da v takih primerih primerno ukrepa. Zato bodo potrebna redna tedenska medsebojna strokovna posvetovanja z namenom, da se izboljša kvaliteta.

Nabavni oddelek pri našem podjetju je odgovoren za nabavo kvalitetnega apna in goriv ter mora v primerih morebitnega odstopa od analiznih predpisov uvesti reklamacijski postopek. Delavski svet naroča OTK-ju, da stalno zasleduje kvaliteto dobavljenih surovin ter dnevno obvešča prizadete obrate in nabavni oddelek. Zaželeno in potrebno pa je tudi zaostritev interne službe glede prevzema materiala.

Posebno poglavje v naši martinarni so remonts peči. V povprečju so se remonts s prejšnjimi leti zmanjšali, toda kljub temu se ugotavlja, da so bili remonts v nekaterih primerih podaljšan od predvidenih 25 dni na 37, 47 in celo na 52 noči. Podaljšanje remonts ni zaželeno, ker so zaradi tega preobremenjene ostale peči. Tu nastaja problem ognjevarne opeke. S kvaliteto te opeke ne moremo biti zadovoljni, kajti potrebno je pogosto daljše ali krajše kropanje obokov ali zadnjih sten. Včasih so stene vzdržale 800 do 1000 sarž, danes pa komaj 300 do 500 sarž. Delavski svet je v zvezi s tem sprejel naslednje sklepe:

1. Glavni remonts SM peči morajo biti izvršeni točno po določenem načrtu remonts. V ta namen je treba dopolniti stalež industrijskih zidarjev. Kolikor bi ne imeli na razpolago industrijskih zidarjev v tovarni, pa bi sprejeli na delo zidarje iz drugih podjetij. Spričo slabe kvalitete ognjevarne opeke naroča delavski svet upravi podjetja, da ta problem reši čimprej z dobavitelji.

Kakor smo napisali že uvodoma, je kvaliteta izdelane jekla v martinarni precej slabša od kvalitete jekla iz prejšnjih časov. Vzrokov za to je več. V martinarni se ne držijo regulativov, pomanjkljiva pa je tudi odgovornost ljudi, ki odgovarjajo za kvaliteto izdelavo sarž. V nekaterih primerih so bile sarže prevroče, ali pa je prišlo do zamenjave surovin in podobno. Zaradi važnosti kvalitetne izdelave jekla je delavski svet v svojem sklepu poudaril, da se mora stanje izboljšati. Sklep pa je sledeč:

— Nedopustno je, da se vprašanje kvalitete prepusti le slučajnosti in posameznikom; kar najbolj ostro se postavlja zahteva, da začnemo z izdelavo točnih regulativov, kjer morajo biti zajete vse ključne faze tehnološkega procesa. Vse dopolnitve in spremembe procesov lahko izvršuje za to posebej določeni organ v podjetju in to samo v času, ko je določena kvaliteta v postopku dela.

— Grupno vodstvo mora zaostriti kontrolo pri izdelavi sarž v vseh fazah dela, skratka povsod tam, kjer lahko pridejo v poštev subjektivni faktorji:

- odstopanje od pravilne temperature izdelane sarže,
- slabo upoštevanje predpisov pri izdelavi sarž,
- zavlačevanje popravil dna, slabo čiščenje gorilcev, plamenskih mostičkov in površnost pri izdelavi varnostnih nasipov — površno delo v livni jami, slabo čiščenje in lakiranje kokil, slaba pozornost se posveča tudi pripravi livnih ponev, nezadovoljivo in površno pa je tudi signiranje odpremljenih ingotov in bram.

V vseh teh ukrepih mora vodstvo uporabiti nastrožje ukrepe. Grupno vodstvo mora skrbeti za to, da je vedno upoštevano pravilno razmerje vložka. (Surovo — staro železo) ter ostalih normativov potrošenega materiala.

Kakor v martinarni, tako je tudi v valjarnah poleg že znanih objektivnih vzrokov (vložek — slaba kvaliteta),

tudi nekaj subjektivnih razlogov, da delo ni tako, kakor bi ga lahko pričakovali. Vsaj v nekaterih primerih je treba krivdo pripisati posameznikom ali skupinam, ki so premalo ali preveč samostojne pri reševanju nastopajočih problemov, ali pa je neko delo površno in malomarno opravljeno. Tako se včasih prav zaradi tega pokvari naš uspeh. Do takšnih primerov pridemo zato, ker hočemo imeti uspehe na neosnovani bazi ali pa zaradi premajhne strokovnosti, včasih pa tudi zaradi slabega čuta odgovornosti. Tu in tam se pojavijo primeri malodušnosti. Nekdo reče »ne gre«, mi se strinjamo in smo že uverjeni, da res ne gre. Toda ne gre zato, ker nimamo »od zgoraj navzdol« opore in pritiska. Večkrat se nam je posrečilo, da smo prešli preko teh ovir in zato pravimo »bo že šlo«, kajti nikomur se nič žalega ne zgodi, plan bomo kljub temu dosegli, dobiček delili itd. Govorniki, ki so sodelovali v razpravi, so se z mnenjem grupnega šefa valjarn strinjali. V zvezi s problematiko valjarn, ki je bila obravnavana na izrednem zasedanju, pa je delavski svet sprejel naslednje sklepe:

1. V valjarnah je treba doseči potrebno disciplino pri vsklajevanju programov valjanja z razpoložljivim vložkom. Pri izvajanju programov valjanja se opazajo nekatere pomanjkljivosti. Uprava podjetja bo morala ukreniti vse, kar je v njeni moči, predvsem pa s pomočjo centralne in obratnih priprav dela, da se te pomanjkljivosti odstranijo. (Stalne spremembe in menjave na progah, kar velja predvsem za profilne valjarne. Slabo izvrševanje asortimanov ter programa po količini, tehnično pomanjkljiva obdelava naročil itd.

2. Grupno vodstvo valjarn mora utrditi proizvodno disciplino s tem, da dosledno ukrepa pri odpravi vseh subjektivnih napak, in sicer:

- a) zamenjave posameznih sarž oziroma kvalitete,
- b) zavaljanje in valjanje izven toleranc,
- c) nepravilne temperature valjanja, kakor tudi nepravilna termična obdelava končnih proizvodov,
- d) slabo in površno delo v adjustažah, posebno pri rezanju in prebiranju materiala,
- e) zaostanki pri izvrševanju naročil za več kvartalov nazaj, (dovoljuje se zaostanek le za en predhodni kvartal),
- f) slaba manipulacija s strojnimi napravami. Zahteva se, da se za interna naročila za predelovalne obrate in jeklovlek uvede pri izdelavi in predaji materiala enak kriterij glede dimenzij in kvalitete, kakor za zunanja naročila.

Za izboljšanje kvalitetnega asortimana tanke in fine pločevine je potrebno, da začne z delom oddelek hladne valjarne.

Grupno vodstvo valjarn bo moralo oskrbeti za izboljšanje kartotečne evidence, ker bo to v bodoče delno tudi osnova za obračun proizvodnje po IBM sistemu.

Čiščenje vložka, predvsem polizdelkov, predstavlja v naši valjarni ozko grlo. Na vsak način bo treba postaviti čistilnico z vso pripadajočo opremo in kadrom, organizacijsko pa bo treba izpopolniti sistem dela.

Vedno bolj se kažejo potrebe po ustanovitvi oddelka z nalogo, da se ukvarja samo s kalibracijo in armaturo.

V razpravi je bilo precej govora tudi o delu oddelka za tehnično kontrolo. Ugotovljeno je bilo, da je OTK številčno preslab in ima samo 19 obratnih kontrolorjev, medtem ko je obratov 22. Razveseljivo je dejstvo, da so v obratih sami začeli prositi, da se vzpostavijo nova delovna mesta za tehnične kontrolorje, ali pa da se sedanja delovna mesta pomnožijo še z drugimi kontrolorji. Ugotavlja se, da je tehnična kontrola posebno pomanjkljiva v valjarnah. OTK ne more pravočasno zadostiti vsem potrebam v obratih, zato bo morala uprava podjetja to vprašanje čimprej rešiti.

Razprava o problemih martinarne in valjarn je bila zelo pozitivna. Pravilno je tudi to, da se je o teh problemih govorilo zelo obširno na zasedanju delavskega sveta, kajti delavski svet je vodilni organ v podjetju, njegova naloga pa je, da rešuje tudi takšne probleme.

Delavski svet ugotavlja, da je tudi v ostalih obratih naše železarne precej problemov, zato naroča upravi podjetja, da v doglednem času zbere vso problematiko in jo

predloži delavskemu svetu v razpravo na enem prihodnjih zasedanj.

Na IX. rednem zasedanju, ki je bilo 31. decembra 1958, so v glavnem potrdili sklepe v zvezi s problemi martinarne in valjarn, sprejet pa je bil tudi predlog tov. Ravnika, da se povišajo nagrade učencem MIŠ, ki stanujejo v internatu, predvsem zato, ker so se povečale tudi pristojbine za vzdrževanje. Delavski svet je sprejel predlog naslednjega povišanja nagrad učencem MIŠ:

1. I. letnik	od 1.500 na 4.000 din nagrade
2. II. letnik	od 2.000 na 4.500 din nagrade
3. III. letnik	od 2.500 na 5.000 din nagrade

To povišanje se v celoti dostavi upravi internata MIŠ.

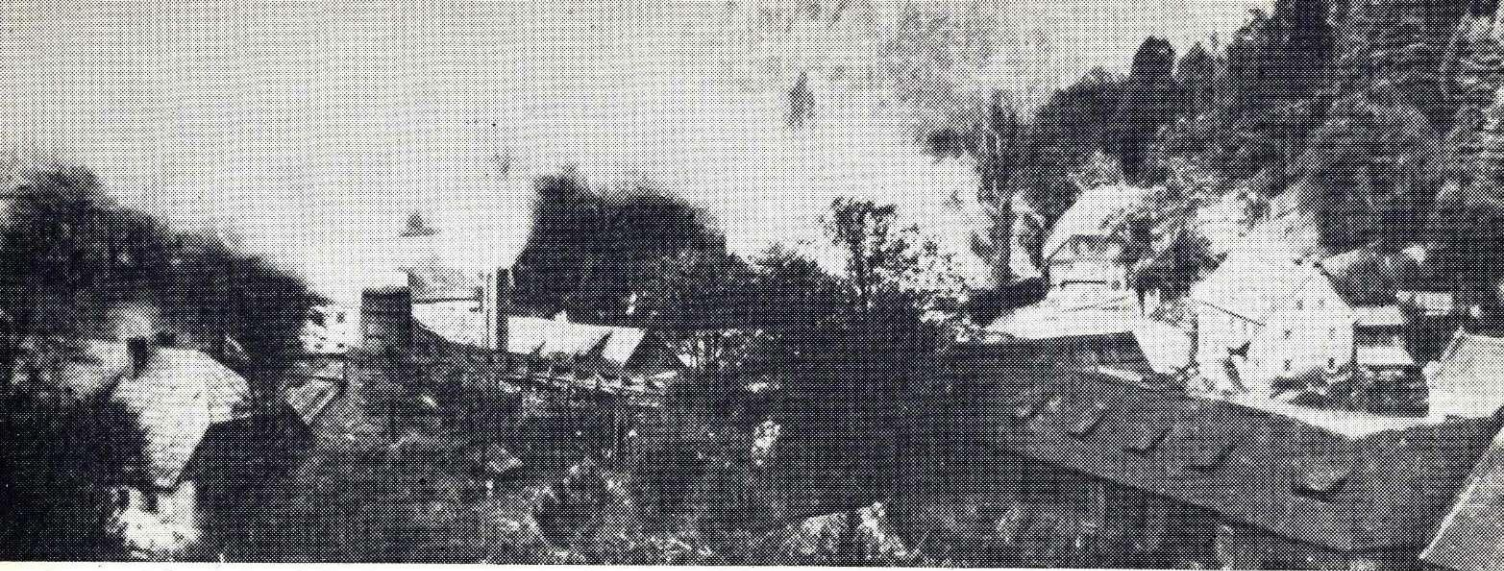
Ob zaključku IX. rednega zasedanja je delavski svet naše železarne sprejel na predlog glavnega direktorja, tov. ing. Hafnerja sklep, da se v prihodnjem letu uvede tekmovanje v proizvodnji v obratih. Tekmovalni načrt pripravi uprava podjetja skupno s sindikalno podružnico. Novo tekmovanje proizvodnih obratov pa bo treba upoštevati že v načrtu za leto 1959.

DELOVODJE IN MOJSTRI SO SE ORGANIZIRALI

V lanskem decembru je bil v Ljubljani ustanovni občni zbor Združenja absolventov delovodskih in mojstrskih šol LRS. Republiški odbor združenja je sklenil med drugim organizirati podružnice združenja za posamezna področja. Tako so ustanovili podružnice v Mariboru, Celju, Kranju in drugih večjih krajih ter v začetku decembra tudi na Jesenicah za področje Jesenic ter zgornjesavske in bohinjske doline. Občnega zbora jeseniške podružnice, ki šteje že nad 60 delovodij in mojstrov in jih bo imela skupaj približno 150, so se udeležili tudi predstavniki republiškega odbora združenja, Železarne Jesenice, DIT in jeseniške mojstrske šole. Na ustanovnem občnem zboru so seznanili navzoče s pomenom združenja in s smernicami njegovega delovanja. Predčitali so pomembnost nadaljnega strokovnega izobraževanja članov, sodelovanja združenja pri zaposlovanju absolventov šol, zagovarjanja interesov posameznih članov in predvsem skrb za vestno, kvalitetno in čim strokovnejše delo v proizvodnji, oziroma na delovnem mestu. Občni zbor se ni strinjal s pridobitvijo naziva za VK delavca s triletno mojstrsko šolo in z opravitvijo izpita pred okrajno izpitno komisijo. Bil je mnenja, da pripada absolventom mojstrskih šol drug naziv. Mojstrska šola naj bi se preimenovala v šolo za obratne tehnike, absolventi šol pa naj bi dobili naziv obratnega tehnika. Tako je bilo mnenje predstavnikov republiškega odbora združenja. Na predlog predstavnika DIT in predsednika upravnega odbora jeseniške železarne so sklenili, da bo delovala jeseniška podružnica združenja absolventov delovodskih in mojstrskih šol v okviru DIT kot samostojna sekcija in bo skrbela za izobraževanje in drugo tudi za one mojstre, ki niso absolvirali delovodske ali mojstrske šole. Izvolili so 9-članski odbor, ki bo takoj začel z načrtnim delom po stališču Združenja LRS in sklepah občnega zbora za strokovno izpopolnjevanje članstva, tesno sodelovanje z DIT itd. Za skrb pri vzgoji strokovnega kadra, ustanovitev in delovanje jeseniške mojstrske šole so izvolili ravnatelja jeseniške mojstrske šole za častnega člana združenja.

Pričakujemo, da bo novo ustanovljena organizacija delovodij in mojstrov ena najdelavnejših v Sloveniji, saj bo tudi najštevilnejša ko bo zajela vse, ki se vanjo lahko vključijo.

P. U.

Stalna razstava Ž)

Železarski Javornik skozi desetletja

Aleksander Rjazancev

Javornik do nastanka KID

Valvasorjeva knjiga »Slava vojvodine Kranjske« iz leta 1689 omenja fužino Javornik in jeklo, za katero pravi: najboljše jeklo, ki se da kje dobiti, se izdeluje tukaj. Tedanje jeklo se je v glavnem izdelovalo in kovalo za orožje, ki je služilo v borbi proti Turkom. Vrednost orožja, izdelanega iz jekla na brešjanski način, ocenjuje Valvasor s tem, ko pravi, da je rado pilo turško kri.

Jeklo iz surovega železa so pridobivali na poseben način v ognjiščih, ki so jih imenovali »frišarice«. Kovanje in kaljenje je bilo izvedeno na poseben način po receptih bavarskih in italijanskih kovačev.

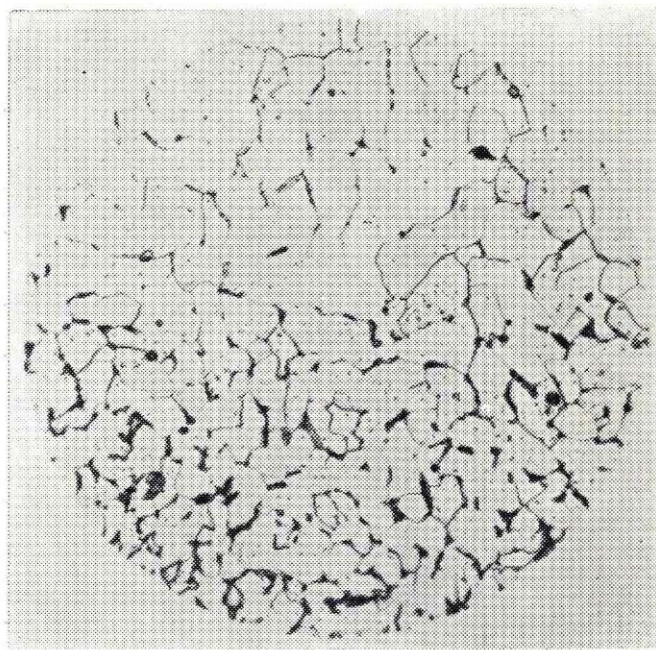
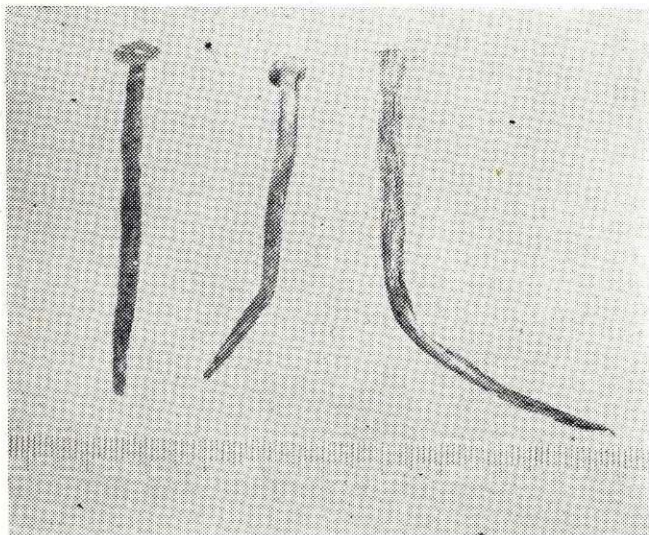
V času, ko Valvasor opisuje fužino Javornik, je živel Johann Ferdinand plemeniti Jauerburg. Važna osebnost na Javorniku je bil lastnik železnih rudnikov Johann pl. Mayerhofer. Iz arhiva, ki ga hrani stalna razstava Železarne Jesenice, je razvidno, da je posestvo na Javorniku mnogo let pozneje prešlo nazaj v posest brižinskih škofov, kot pa je bilo to predvideno po pogodbi, ker je fužinarska družina Mayerhoferjev ostala brez moških potomcev. Pozneje je to posestvo od brižinskih škofov kupil Mihael Angelo Zois — za ceno 500 fl.

Brižinski škofje so že v 11. stoletju podjarmili nekatere naše kraje, iz katerih so pozneje postali izključno železarski kraji. Za ponemčevanje in razvoj fužinarstva so naseljevali svoje ljudi iz Bavarske. Po dolinah in hribih je postalo živahno. Pričelo se je razvijati rudarstvo, talilništvo in kovaštvo. O razvoju posameznih fužin nam govori tudi Valvasor. V Stalni razstavi imamo shranjen tudi dokument iz leta 1100, kjer je omenjena fužina v Radovni in brižinski škofje.

Tako kot drugod na Gorenjskem, se je tudi na Javorniku pričelo z razvojem železarstva, ki se je dopolnjevalo do današnjih dni. Po Valvasorjevem opisu je bil takratni Javornik obdan z močnim kamenitim obzidjem. Fužinski grad, ki se je ohranil do današnjih dni, je bil zgrajen okrog 1630 leta. V približno 300 letih se je tu izmenjalo mnogo lastnikov kot Passarelliji, Masconiji, Garzoniji, Zoisi in KID.

Metalografski izgled železa, iz katerega je izdelan žebelj, (povečava 100 X)

Žebli s fužinskega gradu Javornik

Od fužinskega gradu se je 1957. leta našlo več kovanih žebeljev, ki so verjetno še mnogo starejši od gradu.

Po kemični in metalografski preiskavi se je ugotovilo, da so žebelji izdelani in materiala, ki je skoraj čisto železo. Zaradi visoke primesi fosforja se radi lomijo.

Kemični sestav

C	Si	Mn	P	S
0,03	—	0,02	0,146	0,005

Metalografska preiskava pove, da so žebelji iz mehkega železa, ki pa ima močne ogljikove izceje. Struktura je ferrit. Na mestih ogljikovih izcej je ferrit z izločenim lamelnim perlitom.

Zelo podoben material je bil tudi v žebeljih, katere so našli v srčastem mehu na Planini pod Golico.

Kemični sestav

C	Si	Mn	P	S
0,07	0,07	0,03	0,11	0,009

Pri konserviranju enega dela hrastovega k'ladiiva (norca), izkopanega blizu fužinarskega gradu, se je 1957. leta izkopanega blizu fužinskega gradu, se je um'lh öm'lh'wö našla železna konica, ki je bila preiskana v laboratoriju. Ugotovil se je njen kemični sestav, ki je podoben sestavu žebeljev iz gradu, z razliko v večji vsebini mangana.

Kemični sestav

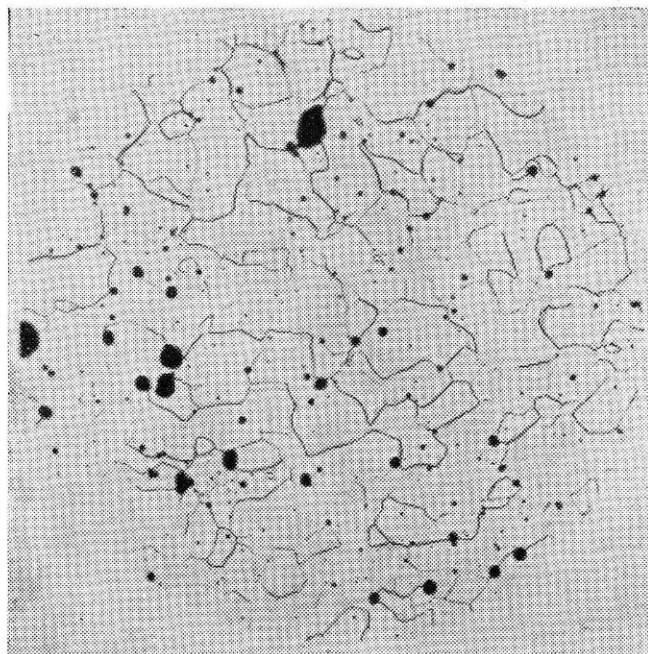
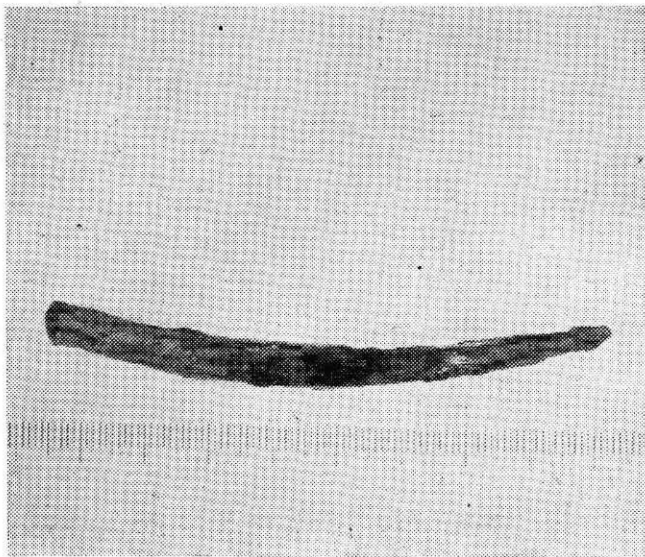
C	Si	Mn	P	S
0,02	—	0,17	0,120	0,007

Konica je izdelana skoraj iz čistega železa, zaradi česar zasledimo v njej ferritno kristalno strukturo.

Tistega jekla, ki ga omenja in hvali Valvasor ni v zbirki jekel pri Stalni razstavi Železarne Jesenice. Kemični in metalografski sestav jekla za orožje je bil čisto drugačen. Železo za izdelavo orožja je moralo imeti čisto drugačne lastnosti, ki jih je dobilo z večjo vsebino ogljika in mangana. Da je jeklo za izdelavo orožja vsebovalo tudi več mangana, kot druga jekla ostalih gorenjskih fužin, je vzrok v tem, da so bile železne rude, ki so jih uporabljali v javorniškem plavžu, bogate na manganu. Železo s tako nizkim ogljikom, kot ga imajo žebelji, bi se dalo kaliti in uporabljati v že omenjene namene.

Tako kot nastanejo težave pri raziskavah materiala, se kažejo tudi pri proučevanju, kdaj je nastal Javornik in kako se je železarstvo razvijalo. Najstarejša ohranjena dokumenta sta iz 1403. in 1535. leta. Prva listina od 15. maja 1403 se nanaša na Hermanna Esela — gospoda javorniškega, ki je dobil dovoljenje od briksenškega škofa Ulricha, da sme kopati železno rudo na Belški planini.

Izgled železne konice

Metalografski izgled železne konice (povečava 100 X)

Do 1535. leta izgine vsaka sled o fužini na Javorniku. Naslednja ohranjena listina je od 15. junija 1535, to je pogodba med Matijem Senuss plemenitim Weisenfels in Tadejem Longo, plemenitim Feldkirchen, o najemu dveh delov fužin na Javorniku za letno najmenino 250 fl.

Leta 1568 so se na Javornik naselili kovači Pavel, Jožef in Orfej Bucellini. Njihov rod sega daleč nazaj v Italijo, odkoder so se iz Bergama naselili v naše kraje pod Golico. Bernardo Bucellini se je 1526. leta naselil pri Sv. Križu pod Golico. Zaradi izredne organizacijske sposobnosti si je v kratkem času pridobil bogastvo in vodilni položaj med rudarji in plavžarji. Pri rudnikih in pretopilnicah je pričel z reorganizacijo in uvedbami nekaterih novitet, ki so omogočile pridobiti večje količine železa. Surovo in kovano železo je prodajal v Gorico, Videm, Benetke ter v nekatera še bolj oddaljena mesta v Italiji.

Od avstrijskega cesarja so Bucelliniji dobili dovoljenje, da smejo sezidati na Savi grad, fužino in plavž. Od sv. Križa so se preselili na Savo 1538. leta. Železarstvo so razširili še na sosednje kraje, na plavž pri Jesenicah in na Javornik. Zaradi izrednih zaslug v železarstvu in zaradi bogastva so dobili Bucelliniji naslov »baroni Bucelliniji - Rajhenburški«.

Pri savskih jamah Raichenberg so 1549. leta sezidali peč za pretaljevanje svinčene rude, ki jo je bilo poleg železne rude v izobilju. To delo je mnoga desetletja pozneje prevzel fužinar Ruard s Save. Leta 1550 so Bucelliniji pokupili pod Golico in Roščico skoraj vse rudnike in male peči na volka. Pod Roščico so pustili goreti samo eno peč za potrebe fužin v nižini, ostale peči so pogasili.

Na Javorniku so Bucelliniji dosegli lepe uspehe v kovaštvu in pričeli s pretaljevanjem železne rude v mali preprosti peči, ki je bila opremljena že z mehkom za vpihavanje zraka. Leta 1589 zasledimo na Javorniku samo še Orfeja, Jožef in Pavel sta se preselila na Jesenice.

Leta 1616 se je na Javorniku pojavila nova fužinarska družina Pasarell, ki je zgradila fužinarski grad. Tudi družina Pasarell se na Javorniku ni dolgo obdržala. Premoženje po Bucellinijih in plemenitih Javornikih je prešlo v posest baronice Frančiške Terezije Moschkon. — 18. aprila 1738 je bila izvršena pogodba med baronico in Niklas grofom Bucellinijem o prevzemu fužine na Javorniku. Fužina je bila komisijsko prodana za ceno dva-ndvajset tisoč fl., fužinski grad pa je bil prodan leta 1772. Mariji Moschkon. Prodali so ga plemeniti Javorniki.

Fužina Javornik je bila v posesti Frančiške Terezije Moschkon do 13. maja 1752, nakar jo je prodala fužinarju Mihaelu Angelu Zoisu iz Bohinja. Dne 17. maja 1752 je Mihael Angelo Zois plačal Frančiški Tereziji Moschkon 24.000 fl v prisotnosti rudarskega glavarja Battista di Nemizhoffena.

M. A. Zois je kupil dva kladiva in eno peč za pridobivanje surovega železa. Takrat je bilo zaposlenih 286 mož, ki so opravljali različna dela pri fužini ali v hribih, kjer se je kopala ruda in kuhalo oglje.

Zoisov plavž je pred njim opravljaval plavžar Johann Adam pl. Flodnik, katerega ime zasledimo že leta 1742.

Po smrti fužinarja Zois prevzame vodstvo njegov sin Sigmund (Žiga), ki je bil od vseh Zoisov najposobnejši. Z veliko prizadevnostjo Sigmunda se je fužina na Javorniku povečala in navezala strokovne stike s strokovnjaki iz sosednje Koroške.

Kako so na Javorniku pripravljali železno rudo za mali plavž, opisuje Baltasar Hacquet v knjigi *Oryctographia carniolica* iz leta 1774.

Železno rudo so najprej ločili od jalovine, nato drobili in pražili v majhnih pražilnih pečeh. Ko je bila ruda dovolj pražena, so jo metali v kadunje z vodo. Tu je ostala pražena ruda eno leto ali še več, da je postala apnena. Ko so rudo izvlekli iz vode, so jo osušili in ji za lažje taljenje primešali manganove rude iz Zelenice, ker je bila ilovnata in kremenaste narave.

To je prvi pisan dokument o uporabi rjavega manganovca. Hacquet misli, da sta ilovica in kremenasta zemlja vzrok, da se apnenasta železna ruda raje tali.

Dalje opisuje Hacquet, da se je taljenje rude na Javorniku vršilo v visoki peči, ki je bila visoka 13 čevljev. V 24 urah so dobili 30 stotov grodlja pri 4 do 5 kratnem izpustu iz peči. Za to količino je bilo potrebno 65 stotov rude in 144 širgelnov lesnega oglja.

Sigmund Zois se je zelo zanimal za plavžarstvo. Predvsem ga je zanimala uporabnost cinka, ki se je pridobil v javorniškem plavžu kot stranski proizvod. Mnogo cinka se je pridobilo pri izdelavi surovega železa, ker so rude iz Karavank vsebovale večje količine cinka in svinca.

Baron Sigmund Zois je napravil 19. junija 1786 pismeno prošnjo na znanega fužinarja F. Antona Macherja v Celovcu. Zoisu se je dozdevalo, da je poleg železa vredno pridobivati še cink, ki bi služil pri pretalitvi z bakrom.

Dne 30. avgusta 1786 je dobil iz Celovca odgovor, da se je Macher povezal z fužinarskim izvedencem na Javorniku, da mu pošlje v Beljak v proučitev en stot cinkovega sublimata. Ta cinkov sublimat naj bi po mnenju Macherja proučili v Industriji medenine v Frauentalu.

Macher je Zoisu obrazložil postopek za pridobivanje cinka iz karavanskih železnih rud. Omenil mu je tudi to, da mu je postopek taljenja rude v njegovem plavžu poznan in da tamkajšnje železne rude vsebujejo cink in svinec. Dalje omenja, da se poleg takih železnih rud nahaja še rjavi manganovec, na katerega je treba tudi misliti. Svetuje mu, da bi se smelo v manjšem razmerju pripravešati železni rudi rjavega manganovca. Za konec pa navaja Macher, da bi bil izplen cinka še večji, če bi bila peč večja in drugače grajena.

Izza časa Sigmunda Zois hrani Stalna razstava ploščo litega surovega železa z letnico 1806, ki ima naslednji kemični sestav:

C	Si	Mn	P	S
3,7	0,18	2,62	0,095	0,033

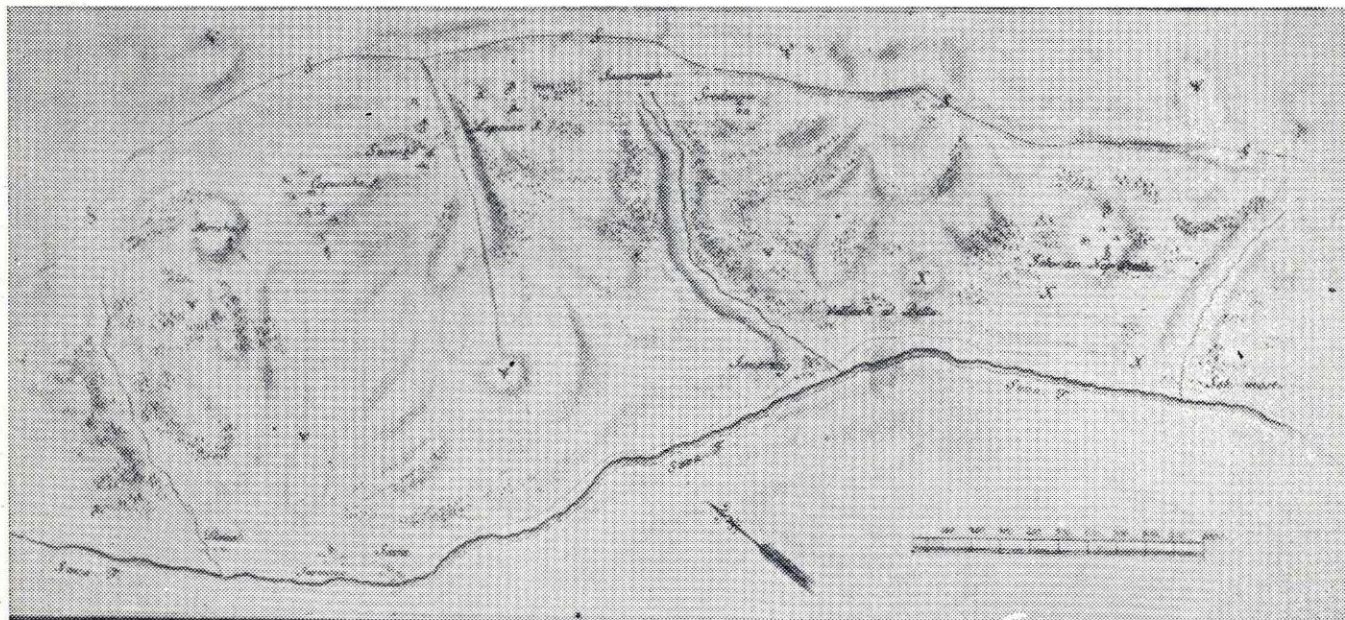
Metalografska preiskava pove, da ima grodelj strukturo primarno izločenih gama zmesnih kristalov v obliki dendritov, ki so zaliti z evtektikom. Z ozirom na kristalno strukturo je razvidno, da pripada grodelj k podevtektski sestavi.

Zaradi slabega zdravja je Sigmund Zois vse premoženje prepisal nečaku Karlu Zoisu dne 27. oktobra 1819. Kmalu za tem je umrl. Fužina je bila v posesti Karla do 1839. leta. Po njegovi smrti je javorniško fužino vodila njegova vdova Serafina Zois pl. Edelstein.

Nekaj let pred prevzemom Javornika po novoustanovljeni Kranjski industrijski družbi opisuje zgodovinar Müllner, kako so leta 1863 pridobivali v Zoisovem plavžu surovo železo.

Zalaganje peči se je vršilo trikrat, pri pihanju pa štirikrat. Porabilo se je 330 Pfd. rude iz Belšce, dve lopati kremenjaka (soutana), 60 Pfd. žlindre in 6 do 8 Pfd. rjavega manganovca iz Zelenice. K tej količini se je dodalo 4 širgelne (mera za oglje) oglja. Pri pretalitvi rude se je dobila enkratna količina 8 do 15 stotov belega surovega železa. Približno 10 let kasneje pa je isti plavž pod KID postal znamenit zaradi izdelave prvega visokopečenega ferromangana, ki je skozi desetletja reševal finančne težkoče jeseniškega železarstva.

Zemljevid fužin in rudnikov po Hacquetu — 1784

Tarifni sporazumi

novost v naši
tarifni politiki

Za leto 1959 uvajamo v naš sistem nagrajevanja dve važni novosti: Prva so tarifni sporazumi, katerih naloga bo, vskladiti sistem nagrajevanja po posameznih vejah (granah) našega gospodarstva. Pri tem bodo odigrale važno vlogo naše strokovne organizacije in gospodarska združenja. Posebne strokovne komisije so za vsako združenje posebej pripravile vsebino teh sporazumov. Poleg tega so o tem važnem vprašanju mnogo razpravljali tudi v Centralnem odboru sindikatov Jugoslavije. Gre namreč za to, da se vsaj za posamezne veje industrije vskladi vprašanje nagrajevanja delavcev. Enotna načela nagrajevanja, ki bodo določena v tarifnih sporazumih, bodo omogočila, da se bodo vskladili osebni dohodki delavcev za določena dela ne samo v enem podjetju, marveč med posameznimi gospodarskimi organizacijami. V našem primeru v veji črne metalurgije.

Tarifni sporazumi naj bi vsebovali osnovna merila za določanje višine tarifnih postavk, uporabo norm in drugih oblik nagrajevanja po delovnem učinku ter skupna merila za premiranje dela. Ta enotna načela so bila v premijskih pravilnikih podjetij črne metalurgije že doslej uvedena. Niso pa se dosledno povsod izvajala, ker to za posamezna podjetja ni bilo obvezno. Sedaj pa prehajamo v fazo, da bo vsebina tarifnega pravilnika obvezen element v sistemu nagrajevanja.

S tarifnim sporazumom bo dokončno urejeno tudi vprašanje odnosov med posameznimi kvalifikacijami, kakor tudi odnos med najnižjo in najvišjo postavko v podjetju. Prav posebej pa bodo morali novi tarifni pravilniki urediti vprašanje udeležbe delavcev pri delitvi dela dobička podjetja.

Novost v sistemu nagrajevanja bo tudi v tem, da se bo iz dela dobička lahko uvedlo dodatne tarifne postavke na delovni staž v podjetju. Pri nas bomo verjetno v tem pogledu šli še malo dalje in uvedli poleg dodatne tarifne postavke za delovni staž v podjetju še na delovni staž v enem obratu. S tem bomo delno tudi omejili fluktuacije delavcev iz podjetja v podjetje, prav tako tudi prehajanje delavcev iz obrata v obrat.

Drugo nič manj važno vprašanje, katero bomo uredili istočasno, je določitev višine minimalnih osebnih dohodkov delavcev, ki bodo služili za obračun med podjetjem in družbo. Poleg tega bodo minimalni osebni dohodki služili za prejemke, ki so delavcem zagotovljeni v vsakem primeru, tudi če zaide podjetje v finančne težave. Minimalni osebni dohodki ne bodo vplivali neposredno na višino nagrajevanja delavcev. So, kakor je že rečeno, le osnove

Na Staro Savo je posijalo zimsko sonce

foto Torkar

za obračunavanje obveznosti, ki jih imajo gospodarske organizacije in skupnosti. Doslej znaša minimalna tarifna postavka 80 % od tarifnih postavk iz tarifnih pravilnikov za leto 1957. Letos pa bo po vsej verjetnosti to vprašanje urejeno s posebnim zakonom o minimalnih osebnih dohodkih. Dokončna ureditev o tem bo padla na zasedanju ljudske skupščine koncem decembra letos.

Delo pri novih tarifnih pravilnikih bo olajšano s tem, ker so instrumenti za delitev dohodka med podjetjem in družbo nekoliko omiljeni. Skala progresivne lestvice je neznatno znižana.

Kljub vsemu pa, kar prinašajo pozitivnega tarifni resno skrb sedanji sistem obračuna osebnega dohodka in z njim novi tarifni pravilniki, povzročajo hodka delavcev. Ta se nujno mora poenostaviti. To narekujejo interesi posameznega delavca, da se bo mogel v obračunu znajti, kar danes ni mogoče. Poleg tega pa zmanjšati obremenjenost podjetja, to je Oddelka za osebne dohodke delavcev. Res čudno, da pri vsej borbi proti birokraciji od vrha navzdol uvajamo tako kompliciran sistem obračuna, kar bi se dalo z enakim učinkom doseči na mnogo enostavnejši in bolj preprost ter razumljiv način.

R.

Izostankarjem ne kaže dobro

S sprejetjem Pravilnika o delovni disciplini in odgovornosti delavcev v našem podjetju se je vprašanje delovne discipline zelo zaostriilo. Že pred sprejetjem tega pravilnika se je delovna disciplina obravnavala na sejah vseh političnih organizacij, organov delavskega samoupravljanja, kakor tudi na sejah upravnih vodstev. Tudi v Železarni je bilo že zapisano o utrjevanju delovne discipline in o ostalih ukrepih za boljše izkoriščenje delovnega časa.

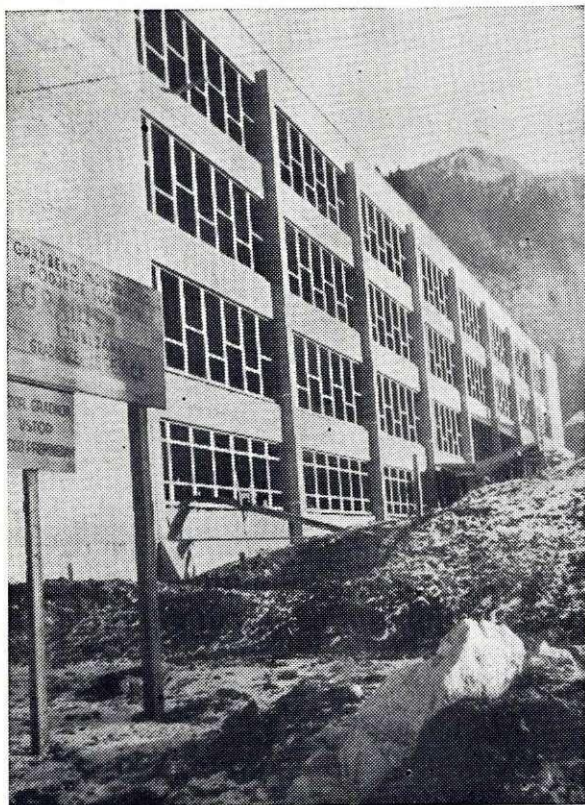
S temi vrsticami ne želimo ponavljati že tolikokrat izrečenih besed, temveč želimo opozoriti le nekatere naše sodelavce na zelo neprijetne posledice zaradi zanemarjanja delovne discipline. Sindikalni podružnici našega podjetja kot delavski politični organizaciji ne more biti vseeno, da je treba zaradi disciplinskih prekrškov nekatere sodelavce odpuščati iz podjetja. Vendar pa vodstva sindikalnih podružnic ne morejo takšnih prekrškov zagovarjati, na primer neopravičene izostanke, posebno takrat ne, ko je že največkrat prepozno. To se najbolj vidi iz navedenega pregleda, ki nazorno kaže, koliko naših sodelavcev je bilo kaznovanih s kaznijo 4. stopnje, kar pomeni pri nadaljnji kazni disciplinski odpust iz podjetja.

V letu 1958 je bilo za dobo od 1. januarja do 31. oktobra izrečenih toliko kazni:

Obrat	Opomin	Ukor	Javni ukor	Denarna kazen	Odstavek s položaja	Odpust iz gospodarske organizacije	Skupaj
plavž	6	3	5	6	—	1	21
martinarna	39	19	2	35	1	1	97
šamotarna	2	—	—	3	—	2	7
Javornik I.	5	4	8	31	—	1	49
valjarna 2400	8	10	8	7	—	—	33
Javornik II.	6	—	2	32	—	—	40
Javornik IV.	—	—	—	2	—	—	2
žična valjarna	—	2	—	5	—	1	8
jeklovlek	—	—	1	1	—	—	2
predelovalni	58	32	13	50	—	1	154
energijski	15	6	3	4	—	1	29
elektrodni	4	2	2	4	—	1	13
mehanična	1	1	—	—	1	1	4
konstrukcija	1	5	—	—	—	1	7
elektro del.	1	—	1	—	—	—	2
gradbeni oddelek	8	4	1	—	—	—	13
Javornik III.	10	2	—	6	—	2	20
livarne	3	1	—	—	—	—	4
transport	23	5	3	11	—	1	43
promet	29	15	4	11	1	2	62
ostali oddelki	12	2	6	18	—	1	39
skupaj	231	113	59	226	3	19	649

Nova osemletka je že pod streho

foto Torkar

Torej samo v času 10 mesecev je bilo kaznovanih s kaznijo 4. stopnje, to je z denarno kaznijo, 226 članov kolektiva. Iz pregleda odločb o kaznovanju je razvidno, da je 90 % kazni izrečenih zaradi neopravičenih izostankov (plavij). Na temelju Pravilnika o delovni disciplini Železarni Jesenice in z Zakonom o delovnih razmerjih je predpisano, da večje kazni, kot so odstavitev s položaja in odpust iz gospodarske organizacije, izreka disciplinska komisija pri podjetju. To pomeni, da bo člane kolektiva, ki so bili kaznovani že z denarno kaznijo, v ponovnem slučaju obravnavala disciplinska komisija. Sledile bodo kazni disciplinskih odpustov iz gospodarske organizacije.

Mnogo naših tovarišev, ki so jih zaradi neopravičenih izostankov kaznovali nadrejeni obratovodje z denarno kaznijo, se niti ne zaveda, kakšne težke posledice bodo morali nositi v slučaju ponovnega obravnavanja takšnih disciplinskih prekrškov. Disciplinska odpoved iz gospodarske organizacije pomeni tudi mnogo težjo zaposlitev pri drugem podjetju, kajti vsako podjetje danes vse bolj pazi na to, koga sprejema in zakaj je prosilec zapustil prejšnje podjetje. Tudi v primeru brezposelnosti nima disciplinsko odpuščen delavec pravice na denarno nadomestilo in na ostale ugodnosti, ki jih družba daje in prizna po redni poti odpuščenim delavcem iz podjetja.

S tem člankom želimo še enkrat tovariško opozoriti vse tiste naše sodelavce, ki do sedaj niso

mogli ali hoteli razumeti, da v podjetju ne more več biti izostankarjev. Naj se nad posledicami, ki bodo morale doleteti nekatere nepopoljšljive izostankarje, zamisli ves kolektiv, predvsem pa družine tistih sodelavcev, ki premalo razmišljajo o sebi, družini in družbi.

Izvršni odbor sindikalne podružnice poziva vse svoje člane, naj nenehno utrjujejo delovno disciplino. S tovariškimi besedami in osebnimi vplivi vplivajmo na tiste sodelavce, ki še niso mogli razumeti, da je v gospodarskih organizacijah osnovni pogoj za uspeh in red prav spoštovanje delovne discipline. S tem bomo odstranjevali tudi to neljubo kaznovanje in že v naprej marsikomu preprečili bridko razočaranje. Zavoljo tega bi kazalo v bodočih številkah Železarja tudi imensko napisati imena tistih, ki jim grozi takšen odpust iz podjetja. Kajti po toči zvoniti je prepozno.

Leben Franc

Nov uspeh naših livarjev

Med važne naloge kapitalne izgradnje Železarne Jesenice spada tudi dograditev Quarto-ogrodja za hladno valjanje trakov.

Za dobavo opreme skrbijo poleg tujega dobavitelja tudi domača podjetja. Zaradi nujnosti terminske dovršitve je bila v ta krog pritegnjena tudi livarna naše železarne, ki z uspehom izdeluje in odliva zelo komplicirane odlitke iz sive in jeklene litine.

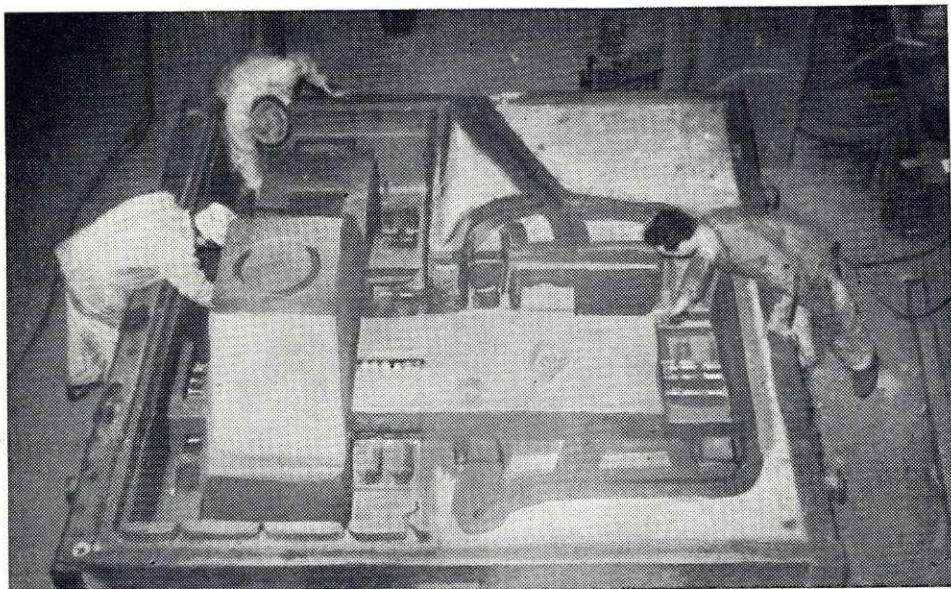
Iz priloženih slik je razviden način izdelave najtežjega odlitka »podstavka« od modela do izgotovitve.

Stopnja kompliciranosti za podstavek je zelo visoka in je zahtevala trezen premislek in dobro pripravo že pri izdelavi modela. Za izdelavo modela je bilo porabljeno ca. 1300 ur. Sestavljen je iz 60 samostojnih jedrovnikov, ki potem kot celota predstavljajo model podstavka. V ta namen je bilo porabljenega 6 m³ lesa.

Tudi kaluparjenje smo zaupali najboljšim kaluparjem, ki so pokazali strokovno znanje in potrebno mero iznajdljivosti pri izdelavi tega odlitka. Delo je bilo otežkočeno zaradi tesnih prostorov, v katerih je livarna, vendar nam je uspelo tudi to težavo uspešno prebroditi. Jedro za jedrom smo vstavljali v kalup, ki je pri 60 jedrih predstavljal zaključeno celoto.

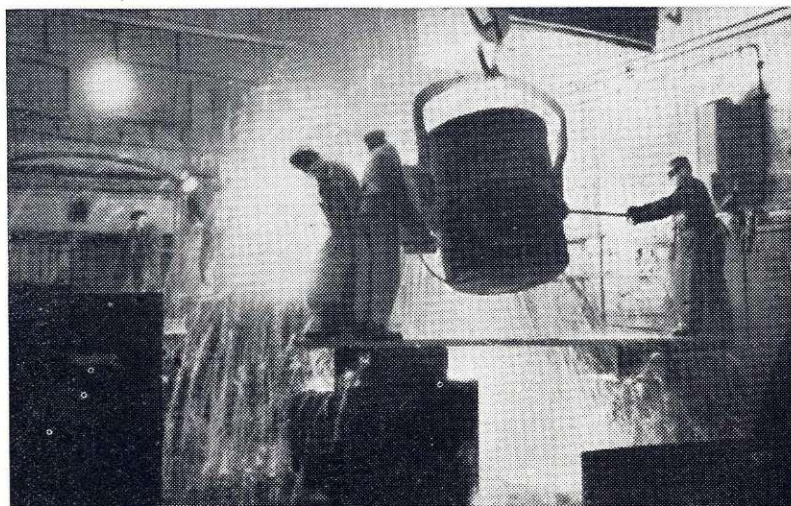
Pri sestavljanju je bilo neizogibno potrebno imeti v roki načrt kosa s potrebnimi podatki, da so bile zagotovljene pravilne izmere kosa. Posebno važen je bil odvod pri litju nastalih plinov. Za to je poskrbel koks v jedrih in ogromno število odvodnih kanalov za pline.

Livni sistem je omogočal litje podstavka iz dveh kotlov z železom naenkrat. To je bilo nujno organizirati zato, ker je bila površina odlitka zaradi kompliciranosti ogromna, stene so bile pa tanke in je bilo nujno zagotoviti stalen dotok tekočega železa

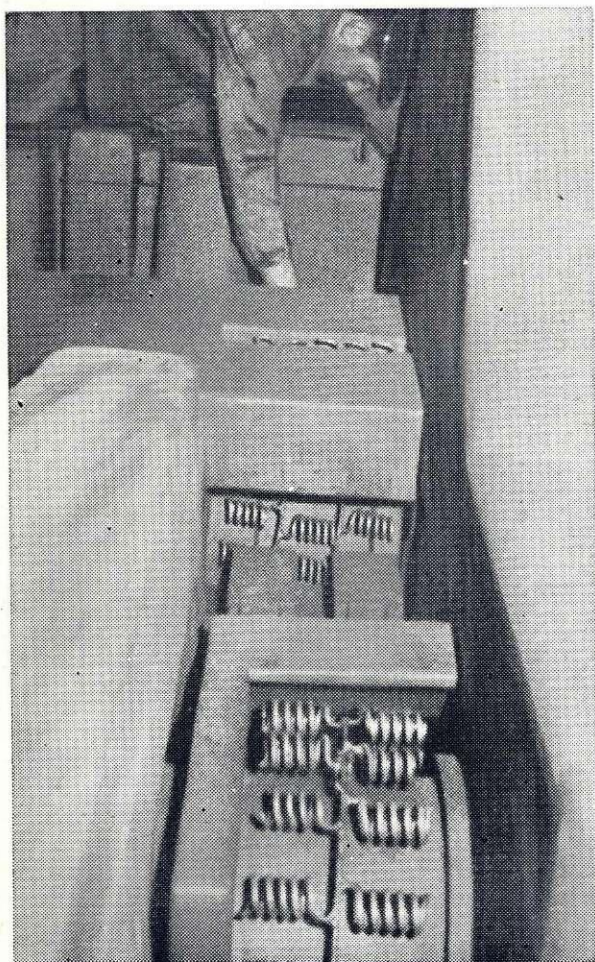

Pogled
z žerjava na
kalup ohišja
za »SIEMAG«
foto Torkar

Vlivanje ohišja za »SIEMAG«
foto Torkar

Del jeder in hladilnih vložkov
v kalupu ohišja za »SIEMAG«
foto Torkar

na vseh straneh. Odlitek je bil napajan z železom iz 16 livnih kanalov hkrati.

Za odlitje smo pripravili odgovarjajočo kvaliteto strojne litine. Pri pretaljevanju v kupolki pa smo uporabili dodatek kisika, ki nam je omogočil doseg dovolj visokih temperatur taline.

Iz priloženih fotografij so razvidni najvažnejši postopki do odlitja in očiščenega odlitka.

Odlitje ohišja je le del celotnega naročila, saj je število potrebnih odlitkov za Quarto ogrodje preko 220 komadov in jih je kolektiv livarne izdelal v najkrajšem možnem času, poleg ostalega dela, ki ga imamo za vzdrževanje obratov.

S tem smo doprinesli sicer majhen, a važen delež k postavitvi novega valjavskega ogrodja, ki nam bo omogočil proizvodnjo hladno valjanih trakov in bomo s tem še razširili proizvodni program naše železarne.

Pozdrav **III.** mednarodnim metalurškim zimskim športnim igram

»Po napornem in odgovornem delu delovnim ljudem prijetno in zdravo telesno vzgojno in športno razvedrilo!« je geslo, ki že nekaj let vodi organe delavskega upravljanja in sindikalno organizacijo v našem železarskem kolektivu.

V letošnjem jubilejnem letu slavimo 90-letnico obstoja naše železarne, za nami pa je tudi pomembni kongres telesne kulture, zato je toliko bolj važno, da je naš kolektiv to leto prevzel organizacijo III. mednarodnih metalurških zimskih športnih iger. Priprave za organizacijo teh iger so v polnem teku, tako da imajo organi delavskega upravljanja, uprava podjetja in izvršni odbor sindikalne podružnice polne roke dela. Sodeč po sedanjih pripravah bodo letošnje mednarodne metalurške zimsko športne igre prekašale vse dosedanje tovrstne prireditve. Doslej so takšna tekmovanja organizirali v Ravnah na Koroškem in lani v Zenici.

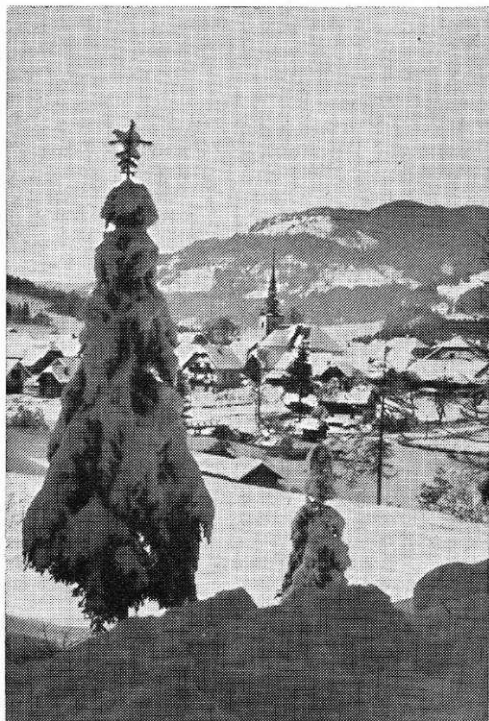
Pri našem podjetju vodijo organizacijske priprave požrtvovalni in priznani organizatorji - tehnični strokovnjaki v raznih zimskošportnih disciplinah. Pričakujemo, da bo udeležba na tekmah množična in bodo tekmovanja v vseh disciplinah tudi kvalitetna.

Tekmovanja med obrati naše železarne, kakor tudi tekmovanja, ki so bila organizirana za šolsko mladino, so dokaz, da imamo na Jesenicah vse pogoje, da lahko organiziramo tudi takšne prireditve, kjer sodelujejo poleg najboljših domačih tekmovalcev še športniki-metalurgi iz drugih držav.

Za letošnje mednarodne metalurške zimsko športne igre vlada med prebivalstvom Jesenic, prav posebno pa še med člani našega kolektiva, veliko zanimanje. Sodeč po rezultatih medobratnih tekmovanj bodo mednarodne metalurške zimskošportne igre na visoki kvalitetni ravni. Naši smučarji so bili uspešni že na prvih in drugih zimskih športnih igrah, zato smo prepričani, da se bodo tudi letos borili na amaterskih osnovah proti najboljšim iz metalurških vrst. Namen in cilj zimskih športnih iger je, da prikažemo na belih poljanah, na sankarskih progah ter na umetni ledeni plošči množičnost in kvaliteto. Pričakujemo, da bodo borbe na Hrušici, Jesenicah in v Kranjski gori plemenite in vrhunske.

od 19. do 23. februarja 1959

Jesenice - Hrušica - Kranjska gora

Kranjska gora pod snežno odejo

foto J. Čop

Naštejemo naj nekaj najbolj znanih tekmovalcev, od katerih si obetamo kar največ in pričakujemo, da bodo dostojno predstavili naše železarske Jesenice in potrdili dolgoletno tradicijo zimskega športa pri nas. To so v glavnem naslednji tekmovalci: Zidar, Langus, Oblak, Preželj, Kobentar, oba Pogačnika in Zajca, bratje Klinarji, Čop, Cundričeva in drugi. Med tekmovalci na sankarskih progah pa bomo videli Hrovata, Koširja, Polka, Dečmana. Omenjeni sankarji so častno zastopali barve

naše države že na številnih mednarodnih in svetovnih sankoških tekmovanjih; svoje sposobnosti bodo pokazali tudi naši hokejisti — dvakratni državni prvaki, ki bodo skorajda gotovo osvojili prvo mesto tudi na letošnjem državnem prvenstvu. Jeseniškim športnikom se bodo pridružili tekmovalci iz Raven na Koroškem (Robač, Faneli, Osenjak in drugi), kakor tudi tekmovalci iz Štor, Zenice in pa številni gostje iz metalurških podjetij srednjeevropskih držav. III. mednarodne metalurške igre bodo manifestacija športnega tovarištva, amaterstva in plemenitosti, zato naj zmagajo le najboljši v plemeniti in tovariški borbi.

Želimo, da bi III. mednarodne zimskošportne igre metalurgov dosegle svoj cilj in namen, tekmovalcem pa želimo mnogo sreče in dobrih rezultatov. O poteku zimskošportnih iger bomo poročali v prihodnji številki »Železarja«.

Srečno!

Idealna smučišča v Kranjski gori, kjer bodo tekmovanja v alpskih disciplinah. V ozadju Mojstrovka, Jalovec in Rateške Ponce, pred njimi Vitranc

foto Jaka Čop

BESEDA MLADIH ŽELEZARJEV

24 novih članov

mladinske organizacije v glavni pisarni

V jeseniški železarni je zaposlenih približno 1700 mladih ljudi. Vodstvu mladinske organizacije je uspelo v lanskem letu organizirati komaj 50 odstotkov zaposlene mladine v tovarni. Na skupščini mladinske organizacije so to vprašanje zelo resno obravnavali in naročili novo izvoljenemu tovarniškemu komiteju LMS, da posveti sprejemanju novih članov večjo pozornost. V zvezi s tem naročilom svetuje mladinski komite vsem obratnim vodstvom mladinske organizacije, da nenehno skrbijo za vključevanje mladine v organizacijo. Seveda ne smejo biti sestanki, na katerih sprejemajo mlade delavce in delavke ter uslužbence v organizacijo, suhoparni in nezanimivi. Vsak tak sestanek naj bo združen s kulturnim programom ter svečano razdelitvijo mladinskih izkaznic.

Lep primer, kako je treba sprejeti v organizacijo mlade ljudi, so pokazali pred kratkim v glavni pisarni. Mladinsko vodstvo v glavni pisarni je v ta namen skrbno organiziralo izlet v Planino pod Golico, kjer imajo jeseniški taborniki svoj dom. Razpoloženje v prelepem planinskem svetu je bilo prijetno, kajti gorskega in planinskega sveta ne moremo primerjati z zaprašenimi in zaplinitenimi Jesenicami. Ob tej priliki so sprejeli štiriindvajset novih članov v mladinsko organizacijo glavne pisarne.

Tov. Staša Bregantova je v svojem poročilu poudarila zgodovinski razvoj mladinske organizacije in SKOJ, ki prav v tem letu slavi 40-letnico svoje ustanovitve. Predstavniki TK LMS železarne Jesenice, tov. Stenovec, pa je ob izročitvi mladinskih izkaznic poudaril pomen mladinske organizacije, ki

Za stružnico

foto Torkar

je osnovana na demokratičnih osnovah ter načelih marksizma-leninizma.

Upamo, da bodo tudi ostale mladinske organizacije v obratih naše železarne sledile vzornemu primeru mladinske organizacije v glavni pisarni ob takih prilikah, ko bodo v svoje vrste sprejemale nove člane.

Krč Srečko

Dabilo na MLADINSKI PLES

TK LMS prireja vsak petek ob 19. uri mladinski ples. Mladinke in mladince vabimo, da se v polnem številu udeležujete te družabne prireditve

Tovarniški komite
LMS

Čeprav šola na Koroški Beli še ni stara, bo treba misliti na novo, ker je ta že premajhna

foto Torkar

O PEREČIH PROBLEMIH NAŠEGA ŠOLSTVA

Nekaj dni pred novim letom sta se v dvorani Delavskega doma pri »Jelenu« sestala oba zbora pri Občinskem odboru Jesenice, z namenom, da razpravljata o obširnem poročilu s področja našega šolstva. To poročilo je pripravil Svet za šolstvo pri Občinskem odboru Jesenice, z namenom, da razpa smo se odločili, da posredujemo bralcem »Železarja« nekaj izvlečkov.

V prvem delu poročila je rečeno, da je osnovni problem v naši občini v občutnem primanjkovanju šolskih prostorov, po drugi strani pa je prirastek šoloobveznih otrok vedno večji. Obstoječe šolske stavbe so stare po več desetletij, saj so bile mnoge od teh zgrajene že pred prvo svetovno vojno. V tistih časih, ko so gradili šolska poslopja, seveda niso računali na tako velik in hiter razvoj mesta Jesenic in okoliških krajev. Za tiste čase so zadostovale majhne učilnice, ki so že odslužile svojemu namenu, vendar jih moramo spričo pomanjkanja prostorov še vedno uporabljati. Tako se skoraj v vseh naših šolah poučuje v treh ali celo štirih izmenah. Toda to še ni vse. Šoloobveznih otrok je vedno več in še tako racionalno izkoriščanje obstoječih šolskih prostorov ne zadostuje. Občinski ljudski odbor na Jesenicah se je moral odločiti za gradnjo novih šolskih poslopij. Lani smo zgradili novo poslopje v Žirovnici, ki je sodobno opremljeno, poleg tega pa je v gradnji na Jesenicah velika šola, kjer bo prostora za dve osemletki. Kljub temu, da je šolsko poslopje še v gradnji, pa že ugotavljamo, da bo čez nekaj let premajhno in da bo treba spet

poučevati v treh izmenah, ali pa gostovati v drugih prostorih. Odborniki pri Občinskem ljudskem odboru upajo, da se bodo izognili takšni situaciji, s tem, da bodo pravočasno zgradili novo šolsko poslopje, ali pa adaptirali sedanjo šolsko stavbo na Dovjem. Na Koroški Beli bo treba že v letošnjem letu pripraviti nekaj novih učilnic, kaže pa se tudi potreba po gradnji novega šolskega poslopja na Plavžu.

Trenutno situacijo glede pomanjkanja šolskih prostorov je moč rešiti samo z novimi gradnjami. To bo odslej ena najbolj važnih nalog Občinskega ljudskega odbora na Jesenicah.

V naši občini so še drugi problemi, ki nam delajo preglavice na področju šolstva. Tako v poročilu, kakor tudi v razpravi, je bilo večkrat omenjeno kadrovsko vprašanje. Statistični podatki kažejo, da ena učna moč poučuje na Jesenicah v osnovni šoli Prežihovega Voranca kar 46 otrok. Tu je vsak komentar odveč. Če bi vzeli povprečje 36 otrok na eno učno moč, potem bi nam na Jesenicah zmanjkalo deset učnih moči. Precej težav nastopa tudi v zvezi s šolsko reformo. Gre namreč za to, da bi sleherni učenec aktivno sodeloval pri učnem procesu, učitelj pa bi bil le oblikovalec tega procesa. Pokazalo se je tudi, da so naše šole v glavnem samo izobraževale, ne pa vzgajale, toda mi potrebujemo take državljane, ki bodo najprej vzgojeni, šele nato izobraženi. Precej naporov bo treba vložiti tudi za skladnost vseh vzgojnih področij, to pomeni, da bo treba izenačiti umsko, fizično, estetsko in delovno vzgojo. Uvesti

bo treba nove oblike pouka (skupinski pouk, eksperimentalni pouk).

Poglavje zase je oprema naših šolskih prostorov. To je problem, ki dela velike težave vsem šolam od Žirovnice do Radeč. Opremo so nabavljali nenačrtno in neenotno, zato imamo v naših šolah na primer kar deset različnih vrst šolskih klopi in stolčkov, omare in table najrazličnejših starosti itd. Edina izjema je nova šola v Žirovnici, ki je opremljena z ustrezno enotno opremo. Nekaj podobnega velja tudi za učila. Šolska reforma, uvodni ter splošni zakon o šolstvu zahtevajo spremembo učnih metod, kajti v bližnji prihodnosti bo treba napraviti prehod od pasivnega k aktivnemu pouku, zato pa bo treba opremiti naše šole s primernimi učili. V ta namen bo moral Občinski ljudski odbor zagotoviti nekaj več denarnih sredstev.

Poročilo Sveta za šolstvo obravnava še družbeno upravljanje v naših šolah ter ugotavlja, da je bilo dosedanje delo šolskih odborov zelo uspešno. Le-ti so napravili precejšen razvoj, skoraj v vseh primerih pa so se šolski odbori ukvarjali na področju materialnega poslovanja šol, proračunov in podobno. V nekaterih šolah so napredovali tako, da člani šolskega odbora proučujejo tudi vzgojna in druga vprašanja.

Ob zaključku je bilo omenjeno še poročilo o izobraževanju odraslih. Pred leti so delo na tem

področju opravile »Svobode« s svojimi izobraževalnimi sekcijami, v zadnjem času pa je krepko zaoral ledino. Izobraževalni center pri Občinskem svetu »Svobod«. Delo v tem centru je močno napredovalo, vse pa je že pripravljeno za ustanovitev Zavoda za izobraževanje odraslih pri Občinskem ljudskem odboru na Jesenicah. Omenjeni zavod bo organiziral predavanja za starše ter poljudno-znanstvena predavanja v vseh krajih naše občine, poleg tega še tečaje za tuje jezike in tečaj administrativne šole.

Tako živahne razprave, kakor je sledila poročilu predsednika Sveta za šolstvo, tov. Peternela, o stanju šolstva v naši občini, že dolgo nismo slišali. Posamezni govorniki so povedali precej dobrih predlogov, tako da Občinskemu ljudskemu odboru po zaključeni razpravi ni bilo težko sestaviti ustreznih zaključkov, ki bodo hkrati dragoceno napotilo Svetu za šolstvo, šolskim odborom ter pedagogom pri njihovem delu na področju vzgoje in izobraževanja naše mladine.

V tem članku smo nanizali le nekaj izvlečkov iz poročila o stanju šolstva v naši občini ter misli, ki jih je za naš list prispeval v posebnem članku predsednik Sveta za šolstvo, tov. Peternel. Omenjenega članka zaradi obilice gradiva nismo mogli objaviti, zato smo se odločili, da napišemo o stanju šolstva nekaj več ob priliki, ko je bilo to stanje obravnavano na seji ljudskega odbora.

JOZE BERGANT

S turistično delegacijo po Sovjetski zvezi

Preden nadaljujem z opisom svojega potovanja po Sovjetski zvezi, naj popravim še zmedo, ki jo je v zadnji številki »Železarja« v prvem delu napravil tiskarski škrat. V sistem delu članka, ko omenjam spomenik, ki so ga postavili v Kijevu neznanemu pilotu, naj povem, da je bil to sovjetski, ne pa jugoslovanski pilot, kakor je bilo pomotoma napisano.

Križarka je še danes dobro ohranjena, v njej pa se nahaja muzej. Notranjost zimskega dvorca je zelo lepa. Tu je tudi največji muzej v Sovjetski zvezi, kjer hranijo več kakor 2 milijona slik največjih svetovnih umetnikov. Številni obiskovalci iz mesta ter bližnje in daljne okolice z zanimanjem ogledujejo razstavljene dragocene obleke ter prestole nekdanjih carjev. Toda to je le en del, medtem ko so ostale dragocenosti shranjene v Kremlju. Zanimiv je pogled na velik zemljevid Sovjetske zveze, v velikosti 27 m². Zemljevid je sestavljen iz majhnih kamenčkov raznih barv,

vsa večja mesta pa predstavljajo razstavljen tudi na veliki razstavi zvezde iz rubinov. Zemljevid je bil v New Yorku.

Naslednji dan smo bili že v Moskvi. Iz Leningrada v Moskvo smo se vozili vso noč, naslednjega dne

dopolodne pa smo si ogledali Rdeči trg v Moskvi, spomenik Dolgorukemu — (ustanovitelju Moskve) spomenik Puškina in pa veličastno univerzo na Leninovem griču. V ilustracijo naj povem, da ima univerza v Moskvi 32 nadstropij. Štu-

Univerza v Moskvi

dentje imajo v tej ogromni palači na razpolago 45.000 prostorov. Tako profesorji, kakor dijaki morajo stanovati na univerzi. Univerza ima lastno knjižnico, študentje pa imajo v njej na razpolago več milijonov knjig. V spodnjih prostorih so menze ter razni drugi uslužnostni prostori. To veličastno poslopje so gradili komsomolci s prostovoljnim delom tri leta, vendar še ni dograjeno. Zaradi tega je na univerzi samo 6 fakultet, toda z nadaljevanjem gradnje bodo poslopje še povečali. Na vzhodnem delu gradijo novi del Moskve, kajti mnenja so, da je stari del Moskve grajen neenačrtno. To bodo palače s 400 do 500 stanovanji. Vsako od teh palač gradijo 2 do 3 mesece. V spodnjih prostorih so trgovine, servisi, otroške jasli, vrtci itd. Zanimivo je, da so skoro vsa stanovanja brez kuhinje, razen majhnega prostora, v katerem je električni kuhalnik, kjer lahko kuhajo le kaj malega, medtem ko se vsi hranijo v menzah. Dogaja se tudi to, da za več strank pripravlja in kuha hrano ena stranka.

V dneh ko smo se mudili v Moskvi, je bila tam tudi velika industrijsko - gospodarska razstava. Na razstavnem prostoru ima vsaka od 16 republik svojo palačo. Poleg 16 palač, ki so seveda iz marmorja, pa so tu še tri centralne palače, kjer so razstavljeni stroji, živina in drugo. Razstavni prostor je tako velik, da bi za njegov ogled porabil vsaj teden dni. Razstava je stalna. Obiskovalci razstave, katerih ni malo, lahko vidijo stroje, ki so pravi giganti v svoji stroki, n. pr. stroj za kopanje zemlje, ki ga pri nas imenujemo »bager«, lahko koplje v globino 47 m in naenkrat zagrabl 85 ton materiala. Ta velikan nadomešča delo, ki bi ga sicer moralo opraviti 23.000 delavcev. Takšne stroje uporabljajo v Sovjetski zvezi pri izkopavanju prekopov, v rudnikih, kjer imajo dnevne kope. Sredi razstavnega prostora je velik park z vodometi. Tu je tudi »Kameniti cvet«, vodomet, ki smo ga lahko videli v znanem sovjetskem filmu. Razstavni prostor je lep posebno zvečer, ko je vse razsvetljeno, tako da ima človek vtis, da se nahaja v pravični deželi. Iz tega je razvidno, da v Sovjetski zvezi dajejo ogromna denarna sredstva zgolj za

Pogled na Kremlj

propagando, saj si lahko predstavljamo, kako veliki morajo biti stroški za vzdrževanje tako velikega razstavnega prostora, kot je v Moskvi.

V svojem programu smo imeli tudi obisk v Kremlju. Vse do pred kratkim v prostore Kremlja prebivalci Moskve in drugih krajev niso imeli vstopa, toda danes je zadeva drugačna. Ljudje si z zanimanjem ogledujejo Georgijsko dvorano, v kateri so za časa vladanja ruskih carjev delili visoka odlikovanja (imena odlikovancev so vklesana na velikih marmornih ploščah), danes pa v tej dvorani ob vsakem novem letu sprejemajo najboljše učence vseh šol v Moskvi. Mimogrede smo stopili tudi v veliko dvorano, kjer zaseda Vrhovni sovjet SSSR. Omenim naj še vojni muzej, ki je prav tako v Kremlju. Človek bi mislil, da bo tu videl orožje iz nekdanih časov ter iz časov ruske revolucije, ali pa orožje, ki so ga Rdečearmejci uporabljali v 2. svetovni vojni v boju proti Hitlerjevimi napadalcem. Toda ne. V muzeju je razstavljenega le malo orožja iz časov nekdane carske Rusije, sicer pa so tu dragocenosti, kakršnih si človek ne more niti predstavljati. Te dragocenosti (obleke, prestoli, kočije, nakit) so uporabljali carji, knezi, patriarhi, grofi in druge visoke osebnosti. Ob odhodu iz muzeja imajo obiskovalci nepozabne vtise, saj je zelo dobro

pokazano, kako so nekdani vladarji in mogotci živeli na račun preprostejšega ljudstva in mu obljubovali boljše in lepše življenje po smrti na onem svetu. Kaj hitro sem opazil, da je razvpita carica Katarina II. veliko dala na svojo zunanost, saj so tu njene prekrasne obleke, čevlji in druge stvari, ki jih je rabila v vsakdanjem življenju.

Ogled mavzoleja, kjer počivata pokojna državnik Lenin in Stalin, je za državljane Sovjetske zveze nekaj velikega in posebnega. Vsak se potruži, da bi si čim prej ogledal notranjost mavzoleja, zato ni čudno, če ljudje čakajo v vrstah, ki so dolge več kilometrov. Nekateri obiskovalci mavzoleja čakajo štiri in celo več ur, preden pridejo na vrsto. Mi smo imeli nekaj sreče in prednosti, toda kljub temu smo čakali v vrsti približno pol ure. Mavzolej je zgrajen iz rjavkasto - rdečega marmorja in skromen v primerjavi z ostalimi objekti v Moskvi. Tu leži na levi strani Lenin, na njegovi desni pa Stalin, v steklenih krstah. Oba sta zelo dobro vidna. Po vsem mavzoleju stojijo častne straže, ob vsaki krsti pa straži 8 oficirjev Rdeče armade, medtem ko so strážarji tudi po hodnikih, ki peljejo do krst, precej globoko v podzemlje. Za mavzolejem je pokopališče, kjer so pokopani ljudje, ki imajo največ zaslug za zmago in uspeh velike Oktobrske socialistične revolucije in

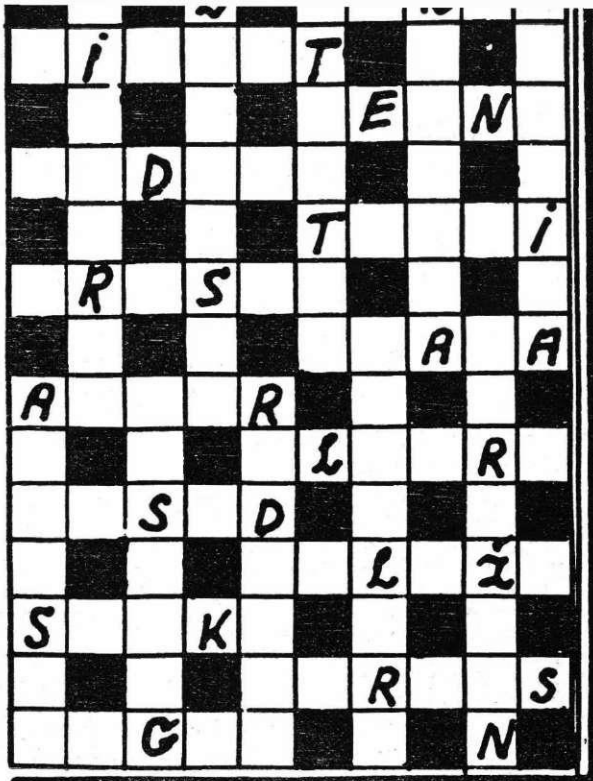
ljudje, ki so dolga leta vodili borbo za socializem tudi iz drugih držav. Pokopališče ima podobo parka in je zelo dobro oskrbovano.

Ogledali smo si tudi dvorec v Gorkem, kjer je Lenin živel zadnja tri leta, v času svoje bolezni. Dvorec so spremenili v muzej. Tam smo videli stvari, ki jih je Lenin potreboval med svojim delom, razstavljene so tudi knjige in časopisi ter dela, ki jih je sam napisal, njegove obleke, lovska puška, avto, čoln, sani, venci, ki so jih poslali od vsepovsod ob priliki njegove smrti. Takoj smo ugotovili, da je bilo njegovo življenje skromno. Lenin je bil zelo varčen, zato tudi ni hotel stanovati v dvorcu, kajti trdil je, da se preveč porabi za kurjavo, zato se je vsako zimo preselil v zgradbo za služinčad. Redki so tisti, ki vedo, da je bil Lenin proti koncu svojega življenja hrom, zato je uporabljal voziček, ki so mu ga podarili ameriški inženirji. S tem vozičkom se je prevažal po sobah in po parku, hrom pa je bil verjetno od takrat, ko je izvršila nanj atentat eserovka Kalanova. V parku pred dvorcem še vedno stoji star hrast, ob njem pa je bilo kegljišče, kamor so hodili kegljat kmetje skupno z Leninom.

Veliko lepega smo videli tudi v Tretjakovski galeriji, kjer so razstavljena dela največjih ruskih slikarjev in kiparjev. Pred galerijo še stoji kip Stalinu. Pripomnim naj, da smo vsepovsod, kjerkoli smo hodili, videli veliko spomenikov Vladimirju Iljiču - Leninu, medtem ko so spomeniki Stalina le redki.

Stanovali smo zelo udobno v hotelu, kjer je bila vsaka soba opremljena s televizijskim in radijskim aparatom ter ostalimi higienskimi napravami. V vsaki od teh sob so bile vzdane razne stvari, za katere nismo vedeli, kaj pomenijo, — to so bili verjetno aparati za prisluškovanje, toda to nas ni motilo. Hotel stoji v neposredni bližini Kremlja in je bil do pred kratkim najmodernejši v Moskvi, toda zgradili so novega, ki po svoji opremi in zunanosti prekaša omenjeni hotel. Novi hotel so zgradili 8 km izven središča Moskve, vendar smo prosili, da nam omogočijo stanovati v središču Moskve.

M R E Ž A

Opis besed ni podan v pravem vrstnem redu, temveč pomešan za vođoravne in navpične besede. S pomočjo podanih črk je treba besede dopolniti in jih pravilno uvrstiti v lik.

Besede so naslednje: poganjek, klica — žitnica, kašča — mesto v Podravju, ki ima največji tekstilni kombinat v Jugoslaviji — slovenski pesnik in pisatelj (1836 do 1923), — oprava, oprema — pooblaščenec, poslanec — dirkališče — hrvatski književnik (1893) — staroslovanska gozdna vila, vodna vila, — tvorba na rani, ki se je napravila iz krvi in celic — trgovsko podjetje zdravilnih oblik, ki se pri nas manj uporablja, je pa pri besedah tujega izvora bolj pravilna — neobut, bos — določene barve — osorna, stroga — poper, začimba — žensko ime — žrtve fašističnega nasilja — republika SZ — tekočina, ki se pridobi kot antitoksin iz živalske krvi — sorodnik — pritok Donave v Romuniji — variteta, dragocenost.

Ob zaključku sestavka naj povem bralcem »Železarja«, da sem zapisal le nekatere najbolj važne vtise s potovanja od Kijeva preko Leningrada do Moskve. Seveda je tu še cela vrsta drugih zanimivosti, kajti gostitelji so se potrudili, da so nam pokazali stvari, na katere so zelo ponosni in veljajo za najbolj moderne v svetu. Sicer je res, da nas niso peljali v moderno veliko tovarno, morda iz bojazni, da ne bi odkrili kakih skrivnosti.

Ob priliki, ko sem potoval po Sovjetski zvezi in si ogledoval mesta, naprave in kulturne ter zgodovinske znamenitosti, so mi najbolj ugajale naslednje štiri stvari:

1. Kakor ostali člani turistične delegacije, tako sem tudi sam ugotovil, da so preprosti ljudje v Sovjetski zvezi naklonjeni narodom Jugoslavije.

2. Vseopvsod vlada izredna čistota, to prav posebno velja za njihova mesta in razna poslopja, morebitne kršilce pa strogo kaznujejo. Podrobni ukrepi glede reda in čistote bi bili potrebni in zaželeni tudi pri nas.

3. Alkoholne pijače so zelo drage. Zaradi tega na cestah ni razgrajčev in ljudi, ki bi se opotekali zaradi vinjenosti.

4. Stroga disciplina, ki pa bi bila v taki obliki za naše razmere prehuda, vendar če bi imeli samo eno četrtno njihove discipline, bi se marsikaj izboljšalo. In nazadnje še to: Zelo neugodno deluje na človeka, ki potuje po Sovjetski zvezi dejstvo, da te nekdo stalno opazuje, naj si bo to v hotelu, trgovini, na ulici itd. Če bi v Sovjetski zvezi ukinili takšen odnos do gostov iz drugih držav, potem bi imeli po vsej verjetnosti večji ugled.

Kaže, da je kar prav, če se takole malo pomenimo o naši slovenščini, saj je že zadnji prispevek v 10. številki nalefel na dober odmev in se je sem in tja že tudi koga kaj prijelo. Pa nadaljujmo!

Pri zapisovanju datumov smo dostikrat dokaj nerodni. Po naših zapisnikih lahko beremo tudi tele »mojstrovine«:

Poročilo navaja, da je sledeče stanje zaposlenih bilo koncem leta 1957, in sicer:...

Zakaj ne bi dejali, da je bilo OB KONCU, OB ZAKLJUČKU ali KONEC 1. 1958 STANJE ZAPOSLENIH TAKOLE: ...

Tisti IN SICER je docela nepotreben. Zanj lahko uporabimo dvopičje: ki pomensko prav tako ustreza.

Med našimi jezikovnimi grehi dan na dan najdemo tudi tele spodrsnjaje: V MESECU MARCU LETOŠNJEGA LETA.

V domačem pogovoru vendar nikoli tako ne govorimo. Recimo raje: V LETOŠNJEM MARCU...

Onikrat sem bral tole »cvetko«: ZASTARALNI ROK JE PREDVIDEN ZA 6 MESECEV. Zakaj ne bi raje rekli: te in te pravice ali obveznosti ZASTARAJO PO ŠESTIH MESECIH?

Poglejmo, kako nerodno je zapisal članek tale stavek: V ŠTEV. 2 IZ MESECA FEBRUARJA 1958 ŽELEZARJA JE BIL OBJAVLJEN ČLANEK... Noben najpreprostejši Slovenec se tako ne izraža. Če si bomo priklicali na uho lepo in preprosto besedo naših starih pisateljev-mojstrov, ki so dali našemu jeziku pravo podobo in zvok, in se bomo zgledovali po njej, bomo ta stavek vsaj takole ponostavili: V FEBRUARSKI ŠT. LETOŠNJEGA »ŽELEZARJA« JE BIL OBJAVLJEN... Če pa že na vsak način hočemo biti bolj uradni, pa lahko napišemo tudi takole: V LETOŠNJI FEBRUARSKI ŠTEVILKI NAŠEGA GLASILA (Železar 1958, št. 2) JE BIL OBJAVLJEN ČLANEK...

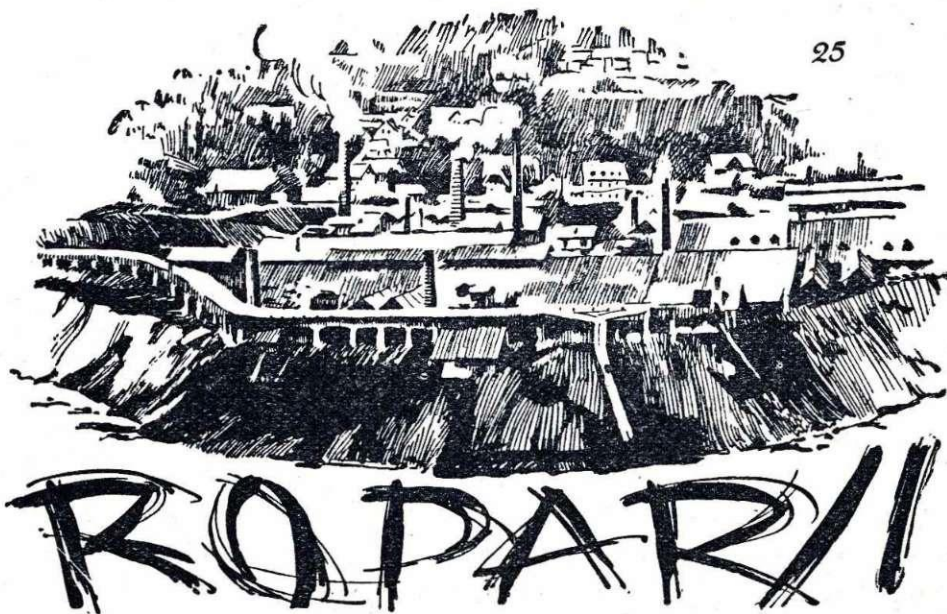
Slično srečujemo tudi v takihle oblikah: TEKOM TEGA LETA, V TOKU LETA... Lepše je reči MED LETOM...

Kolikokrat smo že brali takle nesmisel: SE NI PRIŠLO DO SKLEPA... Tu je pripomba odveč. Le za one, ki nimajo pravega posluha za jezik, opominjamo, naj raje rečejo: NISMO SPREJELI SKLEPA, oziroma še bolje: NISMO SKLENILI.

Mnogokrat posili človeka smeh, ko bere v poročilu, da je pri tem in tem članu PRIŠLO DO PONOVNE USPOSTAVITVE ZDRAVJA. Ta je pa že predebela, da bi se bralec ne zgražal. V vsakdanjem govoru vendar lepo po domače rečemo, da je ta in ta OZDRAVEL.

Stara bolezen naših dopisov in poročil je: V VEZI Z... Kako neslovensko in tudi nerazumljivo se čuje: V ZVEZI S PREDSTOJEČIM REMONTOM...! Tu imamo dovolj možnosti, da se izrazimo kako drugače. Ali: ZARADI ZAVOLJO, lahko pa tudi: GLEDE PREDVIDENEGA REMONTA...

Zelo nerodni smo tudi v takemle izražanju: Govornik je govoril PO VPRAŠA-

»Kdo je bil?!«

»Povedal sem. Gospodarjev prijatelj.«

»In kdo je bil ta prijatelj? Ime bi rad vedel!«

»Imena ne povem. Užalil bi vas.«

»Mene?« se je začudil Ruard in se posmehnil.

— Ali se ni ravno tako posmehnil tudi stari Ruard? — je pomislil berač.

»Užalili mene?« je ponovil Ruard. — »Zakaj?«

»Dvomim, da bi mi verjeli.«

Ali ga ima starec za norca, se je utrnilo v Ruardu. Kljub temu pa je rekel:

»Verjel? Upam, da ne lažete.«

»Ne lažem, vendar se bojim, da bi resnice ne prenesli!«

Zakaj se starec izmika? Čemu draži njegovo radovednost? Se res že ves večer norčuje iz njega? In on je imel sočutje z njim, z beračem, bil pripravljen poslušati njegovo zgodbo, da bi mu odvzel del trpljenja! Pogledal je berača v oči. Ta jih je odmaknil.

— Zvitež —, je pomislil Fric. Oči je odmaknil, ker je uganil njegove misli. Speljal ga je samo, starec, da bi pil za njegov denar. (Fric je že pozabil, da pije za beračevo krono.) Spoznal je njegovo mehkobo in zdaj jo izkorišča.

— Ne boš me, starec, — si je rekel.

Kaj neki je le videl v tem sivem plašču, da ga je povabil k Ferjanu? Zakaj je poslušal njegovo dolgovezno zgodbo, ki je najbrž od začetka do kraja izmišljena. In zdaj mu še pravi, da bi zadnje resnice te zgodbe ne prenesel. O, stari capin!

»Praviš, stari, da bi resnice ne prenesel? Kar na dan z njo! Jaz prenesem vse!« je rekel na glas, da so se k mizi pri vratih začeli ozirati drugi gostje. Videl je te poglede, zato je ponovil še glasneje: »Jaz prenesem vse!«

»Tega ne bi!« je rekel starec tiho. — »Po vašem glasu sodim, da ne. Tak glas je imel vaš oče, ko me je udaril!«

»Udaril... udaril... Povej vendar že enkrat, zakaj te je udaril? To bi rad vedel!«

Te besede, ki so berača spominjale vsaj po tonu na starega Ruarda, so vplivale tudi nanj. Pozabil je, da se mu je še malo prej smilil tale človek v obnošeni pelerini, ki je zdaj pijano ponavljal:

»To mi povej! To bi rad vedel!«

»Prav! Udaril me je, ker sem mu povedal, da sem njegov polbrat! Oče moj je tvoj ded (zdaj je berač Frica tikal) Leopold Ruard, ki ga je preklel moj ded in mu zažgal lovsko kočjo in ki ga preklinjam jaz še danes. Prej si rekel, da sva si enaka. In glej, res je, le da sem jaz več, jaz sem polbrat tvojega očeta Viktorja Ruarda, psa, ki naj se pogrezne na dno pekla, če je pekel!«

Fric Ruard je prebledel. Zavrtelo se mu je v glavi. Pred njegovimi očmi se je pojavila očetova podoba, taka, kakršna visi na steni njegove čumnote v graščini. Oče častitljivo sedi v fotelju. O častitljivosti govori svetla sivina njegovih las in o častitljivosti govori siva negovana brada. Preudarne oči gledajo ponosno na svet, oči, ki jih je Fric spoštoval kot majhen otrok in mislil, da so videle in vedele vse.

In zdaj pride nekdo, pravo nasprotje njegovemu očetu, in pravi, da je njegov polbrat! Zasmehuje očeta in zasmehuje njega — Frica Ruarda. Igra z njim neokusno burko.

Ne! Nikoli!

Starec laže. Laže!

Že ves večer se norčuje iz njega. Namenoma si je izmislil to zgodbo, da bi ga užalil, da bi se mu ljudje smejali. In res, smejejo se. Hlapci se smejejo.

»Hlapci!« je kriknil. Že zdavnej zatrta ošabnost je preplavila njegovo podzavest, prepljusnila poslednji breg njegovega razuma in lotila se ga je blazna pobesnelost. Zdaj ni bil več najslabše plačani pisar Kranjske industrijske družbe. Človek, ki se mu lahko vsi posmehujejo, ne da bi jih kdo klical na odgovor. Zdaj je bil zopet gospodič. Užaljeni gospodič, ki gleda pred seboj berača, kakor da bi se ta neopažen priklatil na graščinsko dvorišče, kamor ni smel priti noben nepoklicanec. In vendar je prišel predrznež in ga žalil. Zato je zahteval, da kaznujejo žaljivca.

»Hlapci! Spustite pse na berača!« je zakričal.

Ni več vedel, da je v krčmi. Ničesar več ni vedel, razen tega, da morajo hlapci naščuvati pse na nesramnežja. Krčme ni bilo več. Razmaknila se je v graščinsko dvorišče in gostje, ki so se zastrmeli vanj, so postali njegovi služabniki...

»Kaj zijate?! Spustite pse! Ali niste slišali, da je žalil mojega očeta?!« je kričal.

Služabniki pa so se krohotali.

»Zakaj se krohodate? Povedal bom očetu in nagnal vas bo!«

Krohot v gostilni se je podesetoril.

»Molčite! Drugače vas ta hip poženem na cesto! Ste pozabili, da žrete naš kruh?«

Stene so se lomile od krohota. Ozračje se je drobilo in zdelo se mu je, da zadobiva kockaste oblike. In že ga je zasipaval cel plaz takih kock, težjih od jekla.

»Ne ubogate, hlapci?«

Tak, kakršen je Fric zdaj bil, se je beraču zasmilil! Spraviti ga mora domov. Približal se mu je in ga skušal pomiriti.

»Pomirite se, gospod,« je rekel blago, kakor da je pozabil, da je Fric Ruard postal zopet Ruard vsaj po napuhu, ker po bogastvu ni mogel. O, bedni izmeček! Kdo bi pijancu zameril?

»Pomirite se, gospod,« je ponovil berač.

Ruard je utihnil. Zagledal se je v beračevo plešasto lobanjo.

Velika pleša z umazanosi lasmi...

»Haha!« se je zasmel. V roki je začutil palico. Bliskovito je zagrabil za njen spodnji del in z glavico, okovano s srebrom, udaril z vso silo berača po glavi.

Berač se je opotekel in se zrušil. Minila pa je komaj sekunda, že se je pobral. Stopil je pred Ruarda in njegova velika koščena roka se je grozeče dvignila.

»Še si Ruard in moja kletev se bo do konca izpolnila. Poginil boš slabše kot jaz!«

Fric je pobesnel. Dvignil je zopet palico in znova zamahnil proti beračevi lobanji, na kateri se je rdečila krvava sraga.

Zgrešil je.

Tedaj je prišla v gostilno nova družba. Z njo je bil rdečelasec.

»A tu si, propali kapitan!« je zaklical in zgrabil Ruarda ter ga z vso silo treščil na cesto. Berač je šel že prej.

— Kapitan, kapitan... — mu je šumelo v glavi, ko se je pobral.

NJU, debata je potekala OKOLI VPRAŠANJA...! Govornik govori vendar samo O TEM IN TEM, debata poteka samo O VPRAŠANJU, ne pa okoli nečesa. Dolgočasen in neplodovit bi bil sestanek, ko der bi razpravljali OKOLI VPRAŠANJA, vprašanja samega pa se ne bi niti dotaknili.

»Mojs tri« smo tudi v uporabi pojmov UDEJSTVOVANJE in KORIŠČENJE. Predvsem oba izraza nista slovenska. To je eno. Poleg tega ju pa še docela napak uporabljamo. Torej dvojna jezikovna »cvetka«!

TOVARIŠ XY SE UDEJSTVUJE ŠE DANES.

UDEJSTVOVALI SMO SE NA KULTURNEM POLJU. Lepše in pravilneje bomo dejali: DELA SE DANES, JE ŠE VEDNO DELAVEN, DELALI, SODELOVALI SMO..

KORIŠČENJE POSTROJENJ je ena največjih jezikovnih pregreh na naših uradnih listinah po podjetju. UPORABA, IZKORIŠČANJE NAPRAV je edino pravilno. Dajmo si vendar že enkrat besedo, da bomo srbohrvatsko besedo POSTROJENJA črtali iz slovenskega slovarja. Nikar ne uganjamo jugoslovanščine, ko pa imamo lepe, domače izraze.

Torej nič več POSTROJENJA, ampak dosledno samo NAPRAVE, STROJNE NAPRAVE!

Slišimo pa tudi tole: NA PODROČJU KORIŠČENJA ODDIHOV je treba izpolniti naloge. Tu je komentar odveč in raje premislimo dvakrat, preden enkrat napišemo.

Kolikokrat rečemo, da je taka in taka stvar NEDOVOLJENO OKORIŠČANJE POLOŽAJA. Saj je vendar bolj slovensko, če rečemo IZKORIŠČANJE. Dovoljeno in pravilno pa je reči, da se je nekdo z nečim OKORISTIL.

Prav tako delavci ne KORISTIJO LETNI DOPUST, temveč ga IZKORISTIJO, UPORABIJO za to in ono, za tak ali drugačen izlet.

-m-

foto Jaka Čop

PERSONALNE VESTI

Gibanje delovne sile v decembru:

7 novosprejetih delavcev, 55 delavcem prenehalo delovno razmerje, 8 novosprejetih uslužbencev, 4 uslužbencem prenehalo delovno razmerje.

Upokojeni so bili

naslednji dolgoletni sodelavci:

Jager Ivan, plavž z delovno dobo v ŽJ 13 let; Razinger Franc, Javornik I., z delovno dobo v ŽJ 40 let; Kržišnik Vinco, konstrukcijska delavnica, z delovno dobo v ŽJ 8 let; Golob Marijana, gradbeni oddelek, z delovno dobo v ŽJ 16 let; Korbar Franc, promet, z delovno dobo v ŽJ 21 let; Šavli Ivan, promet, z delovno dobo v ŽJ 22 let; Tomazin Martina, SDP, z delovno dobo 9 let v ZJ; Hiršfelder Franc, nabavni oddelek, z delovno dobo v ŽJ 33 let.

Vsem upokojenim sodelavcem želimo, da bi dolgo uživali zasluženi pokoj!

Umrli so:

Pirš Jakob, embalažist, zaposlen v cevarni: Rihter Hinko, železostrugar v mehanični delavnici; Kirn Ernest, del. pripr. dela v konstrukcijski delavnici; Sitar Marija, sobarica v komunalnem oddelku.

Svojcem naše iskreno sožalje!

Predstavljamo naše nove sodelavce:

Uslužbenci: Markizeti Branko, martinarna; Možina Janez, komunalni oddelek; Gerdej Oton, OTK; Peric Marija, knjigovodstvo.

Iz staleža honorarnega in delovnega staleža:

Sok Nikolaj, OTK; Tavčar Nada, transport; Pirc Anica, komunalni oddelek; Klemenc Anica, šamotarna.

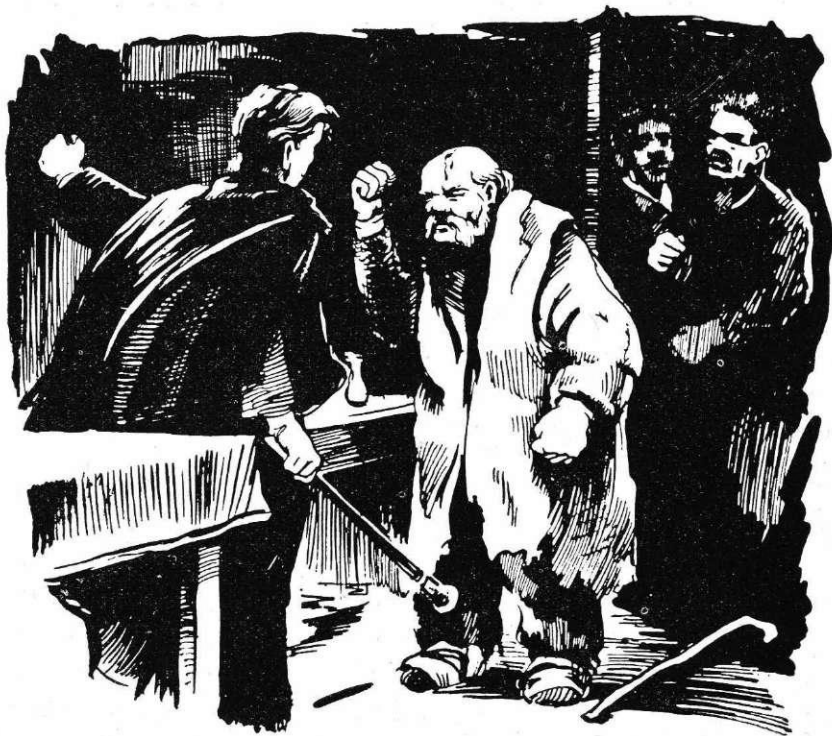
Delavci:

Franko Franc, Javornik I.; Bertancelj Cvetka, elektroodni oddelek; Ravnik Pavla, elektroodni oddelek; Renko Robert, promet; Kobentar Janez, nabavni oddelek; Ramuž Marija, tajništvo; Kadiž Ajša, komunalni oddelek.

Novo sprejetim sodelavcem želimo uspešnega dela in zadovoljstva v našem kolektivu!

Poročili so se:

Lado Krčelj, gasilec, z Arh Cilko; Franc Benedičič — OTK, s Polka Cilko; Jože Dežman, elektropeč, z Odar Ido; Anton Sabo, martinarna, z Osterc Silvestro; Franc Grubar, energijski oddelek, s Humar Ano; Marija Vidic, prodajni oddelek, z Robičem Vekoslavom; Jože Jekovec, gradbeni oddelek, z Verber Roza.

Ni vedel, kje je, ne koliko časa je ležal v snegu. Vsi današnji dogodki so se razgubili v temo, kakor da jih je odnesel ostri severozahodnik, ki je vse močneje bril in zavijal okrog vogalov.

»Jaz sem Fric Ruard!« je vzklilnil.

— Ruaaaaar... — je odgovarjal veter.

»Ho, ali me poznate?«

»Poznaaaaaamooo...«

Veter mu je dvignil pelerino in ga bril s pršičem.

Naslonil se je na ograjo.

»Propali kapitan!« ga je prešinil preblisk misli.

Kdo mu je rekel propali kapitan?

Luckmann?

Seveda Luckmann. Razbojnik Luk!

In Trappen?

Seveda Trappen!

»Razbojnika!«

Bosta že videla, kdo je propal!

Propal je tisti, ki je premagan!

Propal je tisti, ki so mu potopili ladjo!

In kapitan, ki mu potope ladjo, se ustrelil!

On se ni!

»Jaz imam še svojo ladjo,« si je rekel.

On še ni propal.

Še vedno je prvi kapitan v Ozkem zalivu. Prvi kapitan!

»Povejte, ali sem še kapitan?!«

— aaaaa — je zavijal veter.

»Kapitan Ruard!«

— aaaaaar, — je pritrjeval veter, on pa je mislil, da so njegovi mornarji.

Odbil se je od ograje in se odgugal na cesto.

Kako čudovito viharo je morje nocoj!

Kakšni vrtinci!

Kakšni valovi!

Kako čudovito pili gladino burja! Kakor opilki stekla prši od gladine! Burja je odličen brusilec!...

Ne! Za Frica Ruarda ni bilo več jeseniške doline. Bila je Ozki zaliv! Snežni metež — razviharjeno morje...

»Teško bo iz Ozkega zaliva na odprto morje. Teško!«

— Težko... — je odgovarjal veter.

»A jaz kapitan...«

— ... taaan...

»... se ne bojim!«

— ... iiiiim...«

»Šli bomo na lov!«

— ... oooooov...

Opotekal se je proti savski cerkvi. Bril ga je pršič, se mu zjedal v pelerino in v obraz. Ni ga čutil. Odmrl je resničnosti, ki ga je obkrožala in pred njim se je odpiral le Ozki zaliv in se iz davne pravljice, ki mu jo je nekoč pripovedoval oče, spreminjal v njegovo resničnost.

Zadel se je ob steno savske cerkve.

— V pristanišču smo, — si je rekel.

Levo od njega so brneli stroji. Kdaj pa kdaj so šinile skozi temo sence ljudi.

— Moji gusarji že čakajo, — se je razveselil.

Vzravnaval se je ob zidu, ki ga je imel za pristaniški pomol.

»Ali je ladja nared,« je zaklical.

»...reeed, — je raportiral veter.

Zadovoljno se je nasmehnil.

— Dobre mornarje imam. Lahko bom uničil Luka, — si je mislil.

V metež in temo so se risale sence.

Mornarji ga že čakajo.

Zakaj ga ne pozdravijo?

Morda so ga, a je v viharju, ki divja nocoj, pozdrav preslišal?

Kakšen vihar!

— Nič zato, — si je rekel. Vihar je nocoj njegov zaveznik. Luk in njegovi pajdaši se ga ne bodo nadejali.

Odgugal se je k mostiču čez rake.

Tam je videl svoje mornarje.

Še vedno ga ne pozdravijo.

Pa ne da bi se zarotili in se povezali z razbojniki, njegovimi sovražniki?

Potuhnjeni čakajo, da bi ga zgrabili in ujeli?

Zvezali in ga izročili Luku in njegovim?

Mučil ga je dvom.

Zato je zavpil:

»Jaz Fric Ruard, vaš kapitan...«

— aaar ... aaaaan, — je zavijal veter.

— Še so moji, — je zadovoljno pomislil. Dvom se je razblinil in nasmeh se je vrnil na njegov obraz.

— Da. Tako se pozdravi kapitana!

— Vrli mornarji!

— Uh, kakšna burja! — Skoro bi ga vrgla ob tla.

Nič zato!

Nocoj je vihar njegov zaveznik!

Ropar Luk si ne bo upal na morje. Našel ga bo v njegovem brlogu na zasidrani ladji. Zato mora takoj odriniti.

Zdaj je stopal na palubo ladje. Mornarji so stali v pozoru in čakali na kapitanovo povelje.

»Danes gremo na lov, fantje. Na lov!« jih je pozdravil.

— ... oov... — je pel veter.

»Vaš kapitan bo uničil roparja Luka, ki hoče postati prvi v Ozkem zalivu. Uničil!«

— iiiiil...

»Zaplenil njegove ladje! Njihovo imetje in ga bo poslal v daljno mesto svoji kraljici — svoji ljubici Ril!«

— ... iiii...

Rodili so se:

Albinu Novaku, šamotarna — sin;
Francu Tomažinu, konstrukcijska delavnica — sin; Vladimirju Rudolfu, žičarna — sin; Zdenki Rozmanovi, Javornik III — sin; Heleni Pivarjevi, šamotarna — sin; Simoni Pristov, knjigovodstvo — sin; Vinku Trdini, nadzorna služba — hči; Ivu Ščavničarju, IBM — hči; Ivanu Kocjančiču, elektrodelaavnica — hči; Antonu Mencingerju, elektrodelaavnica — sin; Francu Legatu, žeb-ljarna — sin; Valentinu Bezniku, Javornik II. — sin; Milanu Rijavcu, Javornik I — sin; Milanu Zajcu, žarilnica — sin; Antonu Hribarju, livarna — sin; Francu Beravs, Javornik I — hči.

Čestitamo!

Uspehi jeseniških šahistov

Konec decembra je gostovala v Bukarešti (Romunija) šahovska ekipa Jese-nic na povratnem dvoboju proti kombi-niranemu moštvu CONSTRUCTORUL, ki ga sestavljajo mednarodni mojstri, mojstri in mojstrski kandidati. Kljub gornji moči je imenovano društvo še pojačalo svojo ekipo z igralci drugih klubov Bukarešte, tako da je bil nasprotnik, razen na dveh deskah, sestavljen iz samih članov državne reprezentance.

Jesenške šahiste so zastopali: MK Kočevar, MK Vošpernik, MK Grosek, I. kat. Simčič, I. kat. Korošec, I. kategor-nik Štrumbel in drugokategornica Pon-grac Lojzka.

Rezultat je bil 4:3 za jeseniško ekipo.

Posamezni rezultati:

1. Ciociltea : Kočevar 0:1
2. Aleksandrevski : Vošpernik 0:1
3. Drimar : Grosek 0:1
4. Soos : Simčič 1:0
5. Pavlov : Korošec 1:0
6. Stanciu : Štrumbel 1/2:1/2
7. Nicolau : Pongrac 1/2:1/2

Gornji rezultat, ki predstavlja brez dvoma največji uspeh jeseniških šahistov, pa bi bil lahko še večji, saj je bil Simčiču ponujen remi, ki pa ga je ta odklonil in nato izgubil; prav tako se je nasprotnik Štrumbela rešil ob slabši materialni vrednosti z večnim šahom v remi. Tudi Korošec je z dobro igro dobil krednost v srednji igri, vendar je po izgubi kvalitete in dobrem nadalje-vanju nasprotnika moral kloniti.

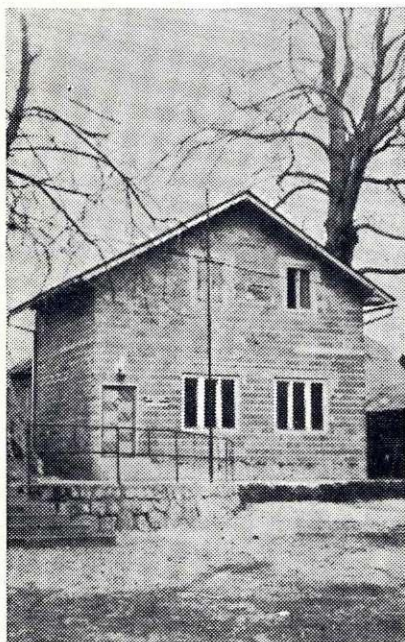
Ekipa je bila zelo lepo sprejeta. — Ogledali so si lepo mesto z 1.200.000 prebivalci ter številne in moderne športne naprave, med drugimi tri pokri-

te plavalne bazene, nogometni stadion za 100.000 ljudi, umetno drsališče, hale za košarko, lahko atletiko, strelišče itd.

Na zaključni banket je prišel minister za fizikulturo, ki je želel, da bi bila taka srečanja v bodoče še v ostalih športnih panogah. Ob tej priliki so vsi člani ekipe dobili osebna darila.

Pred nedavnim so jeseniški šahisti-železarji slavili na Bledu tudi svojo drugo zmago. Osvojili so najvišje mesto in naslov: sindikalni šahovski prvak LRS. Na tem prvenstvu je sodelovalo nekaj sto 6-članskih ekip, v finale pa se jih je uvrstilo 24 iz vse Slovenije. Jeseniški šahisti so po desetih letih obleganja (uvrščali so se namreč vsa leta od 2. do 4. mesta) končno le uspeli in v močni konkurenci Ljubljane kot 6-kratnega prvaka in Maribora kot 2-kratnega prvaka dosegli 1. mesto.

Uspehi gornjih dveh prireditev so vsekakor lepo darilo za novozgrajeni »Šahovski dom«, ki je brez dvoma naj-

Novi šahovski dom na Jesenicah

foto Torkar

lepši v naši domovini in so ga lansko leto naši šahisti sami zgradili v glavnem z udarniškim delom, delno pa s prispevki raznih organizacij.

Tudi za jubilejno leto, za proslavo 90-letnice Železarne Jesenice in 40-letnico ustanovitve ZK, so šahisti pripravili bogat spored prireditev, saj jim je bila glavna naloga in skrb množičnost. Tako bodo v svojih tekmovanjih, ki bodo trajala do julija, pripravili veliko prireditev, ki bodo zajemale od mladine, članov kolektiva do kvalitetnih igralcev preko 500 šahistov.

»Že nestrpnost čaka mojih daril!«

— ... iiiiii ...

»Hočete z menoj v boj?!«

— ... oooooj ...

»Potem,« je poveljeval — »Dvignite sidro!«

»Razpnite jadra!«

»Krmari na odprto morje!« je poveljeval.

Odrinil se je od mostička ...

— Uh, kako se guga ladja. Vražji vihar!

Nosilo ga je cik-cak po cesti. Njegova suha postava se je opotekala, se lomila. Človek, ki bi ga videl, bi mislil, da bo že pri naslednjem koraku padel. A ni, dasi se je ob vsakem koraku nevarno približal tlem. Bil je kakor močič — otroška igrača, obtežena z svincem, ki se ob vsakem dotiku pripogne do tal, a ne obleži, marveč zaniha in se zravnja ...

Hodil je po zasneženi steptani cesti. A on je ni videl. On je imel svojo ladjo, ki je plula po morju in ki jo je gugal vihar.

Ni videl hiš. Zanj so bile čeri. Velike čeri, ob katerih se ladja lahko razbije. Zato je krmaril v previdni razdalji ob njih.

Klanci so bili valovi, ki jih je pilil veter. Tema morje ...

Samo en cilj je imel pred seboj. Pripluti neopažen do ladje razbojnika Luka.

Tako se je Fric Ruard primajal v bližino Luckmannove vile.

»Pripravite se! Bližamo se sovražnikovi obali,« je poveljeval.

Opotekel se je proti vili. Zaustavil ga je plot.

Ko bi ne bilo snega, bi ne našel do vrtnih vrat. Bila pa je zima, januar, in do vrat ga je vodila gaz, široka, da je mogla po njej direktorjeva kočija.

»Pripravite se za napad!« je poveljeval.

Vila se je spremenila v razbojniško ladjo. Razločno jo je vide!

— Zasidrana je, — je rekel zase. Ne bo jim utekla in posel bo lahek. Še preden se bo Luk prebudil v svojem brlogu, bo njihova.

»Vrzite most na sovražno ladjo!« je poveljeval.

Slišal je, kako so njegovi fantje vrgli most. Težko je padel in videl je, da se je Lukova ladja zazibala, dasi je bila tako varno zasidrana.

»Fantje naprej!« je kričal in vzpodbujal namišljene mornarje, ki jih je on razločno videl in čutil.

Razbijal je po vratih Luckmannove vile, dokler se niso odprla in je na pragu preplašeno obstala Luckmannova služkinja.

Spoznala je Ruarda.

»Kaj počenjate, gospod Ruard?« je rekla.

»Kje je kapitan?« je zahteval.

»Kapitan?« se je začudila.

»Kapitana hočem!«

Služkinja je zdaj uganila, da hoče gospoda.

»Gospoda ni doma,« je rekla.

Ni ji verjel.

Skočil je mimo služkinje v vilo.

»Aber, Herr Ruard,« je rekla služkinja, ker mu ni mogla preprečiti vstopa v vilo. — »Gospoda res ni! Z milostljivo so šli na obisk. Doma so samo otroci spoštovanega gospoda Josefa.«

Josef, Luckmanov brat je bil sedaj podpredsednik Kranjske industrijske družbe. Živel je v Ljubljani. Njegovi otroci pa so bili trenutno na počitnicah pri gospodu Karlu. Ob Ruardovem razbijanju po vratih so se zbudili in preplašeni pritekli po stopnicah v kuhinjo k služkinji. Ko so zdaj videli pijanca, so se mu smejali. Fric Ruard jih ni opazil.

»Ne verjamem, da ga ni tu. Skril se je!« je kričal Fric.

»Gospoda res ni doma, Herr Ruard. Z gospo so ga povabili h gospodu direktorju Trappnu. Prišli so tudi neki gospodje iz Berlina.« Krasno!

K svojemu zavezniku je odplul.

Z jahto verjetno?

Odlično!

S fanti bo zajadral tja in polovil vse razbojnike, ki se zdaj brezskrbno zabavajo ali pa razmišljajo, kako bi uničili njega — Frica Ruarda, prvega kapitana morskih roparjev v Ozkem zalivu. Prehitel jih bo! Sami se bodo ujeli v mrežo...

Uh, kako jih bo presenetil s svojim obiskom! Kako sladka bo zmaga, ko bo uničil vse hkrati.

— Le pijejo naj!

— In mnogo naj pijejo!

— Pijejo naj tisti šampanjec, ki ga ima razbojnik Luk za najboljšo prijatelje.

— Tisti šampanjec tako hitro upijani!

Pijane bo polovil kakor pajek muhe!

»K Trappnu je odplul?« je strogo vprašal služkinjo.

»Da,« je rekla služkinja, dasi jo je beseda »odplul« začudila.

»Potem dajte žganja za moje fante!« je ukazal Ruard.

»Za koga?« se je začudila služkinja.

»Za moje fante! Dajte ga takoj!«

»Saj ga nimam,« se je branila služkinja.

»Daj ga! Ali pa te ubijem!« je postal Ruard surov.

Služkinja se je le za las umaknila njegovi palici.

»Daj ga! Kapitan ga ima!« je zatulil, da so otroci zbežali, ko so videli, da je Ruard stopil proti kuhinji.

»Saj bom,« je služkinja skoro jokala. — »Samo v kuhinjo ne! Pravkar sem jo poribala!«

»Potem ga prinesi sem. Drugače zažgem ladjo!«

Služkinja je prinesla steklenico. Bila je skoro polna. Ruard je napravil dolg požirek; ko se je oddahnil, je začel hoditi sem in tja. Služkinja ga je preplašeno gledala, ko je opletal sem in tja in ponujal steklenico, kakor da bi koga videl.

»Le pij!«

»Le srkni ga, prijatelj!«

»Pravo angleško žganje ima, ropar!«

»Krepko potegni!«

»Pristno angleško!«

»Le kje ga je uplenil, ropar?«

Služkinja ga je s strahom spremljala z očmi. Ko je zamašil steklenico in jo vtaknil skozi pelerino v žep suknjiča ter se odmajal z vrta, je rekla:

»Moj bog, pijancu se je zmešalo...«

V gradu, kakor so domačini pravili vili na robu Hrenovice in kjer je stanoval tehnični direktor Kranjske industrijske družbe Avgust Trappen, je bilo razsvetljeno vse prvo nadstropje. Zaves niso spustili, ker tega gospod ni mogel trpeti. Če so bile spuščene, se je počutil kakor v škotli. Zato je lila bogata svetloba skozi okna gradu na vse strani in se odbijala od snega. Košček savske ceste na južni strani pod gradičem je blestel kakor v mesečini, dasi je bilo nebo zastrto z oblaki in mesec ni mogel prodreti skozi njega. Na vzhodni, severni in zahodni strani je luč oblivala naravni drevored — Hrenovico, risala med stara gola listnata drevesa pošastne sence in se med njimi izgubljala.

Avgust Trappen, tehnični direktor Kranjske industrijske družbe, je nocoj gostil svoje prijatelje, ki jih je bil povabil iz Nemčije. Tudi sam je bil Nemec, a je že za časa Bismarcka prišel na Jesenice in zamenjal nekdanjega tehničnega ravnatelja in učenjaka inženirja Pantza. Tako so hoteli novi delničarji, ki so zvišali akcijski kapital družbe na dva milijona sedem sto tisoč goldinarjev in si tako zagotovili vodilne in odločujoče pozicije. Nekdanji direktor, ki je popeljal Kranjsko industrijsko družbo skozi najtežja leta, se je moral leta 1890 na pritisk novih delničarjev odpovedati svojemu položaju, čeprav

Pepe Goflja ima besedo

Pa »Srečno« vsem skupaj, ko smo jo srečno zavozili v novo letnico. Mačka smo že zdavnaj ozdravili, zato se lahko že trezno menimo. Streznil sem se kaj hitro, kajti me je močno prizadelo novoletno darilo dedka Mraza, ki je otrokom za voščilo podaril mleko za 3 dinarje. Sicer je pa letošnji Dedek Mraz kaj skromno hodil okoli. Verjetno je zaradi podražitve mleka imel slabo vest in se je bolj potuhnil.

Novo leto pa res prinese vse »sorte« presenečenja. Tako sem se pri slavnostni otvoritvi 90-letnice našega podjetja zaradi dobre organizacije eno uro tresel na mrazu pred gimnazijo in odnesel plavo pobarvan nos od mraza. Jemnasta, na nobeno vižo noče iti po maslu, kakor tudi sneg noče za nobeno ceno priti malo v vas. Kaže, da so snežinke vse zbegane, ko ne vedo, ali naj gledajo dol na zemljo ali pa naj se za sateliti ozirajo. V vesolju je že kar gosto od samih izstrelkov, da bodo morali kmalu postaviti gor prometnika, ki bo urejal promet.

No, nas za enkrat vesolje še ne zanima, ker je na Jesenicah večji problem to, kako prepričati mesarje in menze, da je krava sestavljena tudi iz dobrega govejega mesa in ne samo iz vampov. Oni dan sem šel prav na klavnico špegat, kdaj bodo zaklali tisto živinče, ki baje pod kožo nima nič drugega kot same vampe. Pardon, to je pretirano, sem in tja jedo vendar tudi kak golažek. Vsake kvatre celo kako hrenovko, pa čeprav je že tako stara, da še ne da več skuhati in jo potem kar enostavno ocvrejo.

Sicer pa nima smisla, da bi se človek preveč »sekiral« za take stvari, saj se v kazini tudi nihče ni, ko so tisti macesnovi stoli iz kmečke sobe po cele tedne stali na dežju poleg plešišča. Macesen je zelo potrpežljiv les, tisti, ki pa so to mirne duše gledali, so pa še bolj.

Da ne bom samo Jesenic obiral, naj še malo na Belo skočim, kjer sem se narežal duhovitosti volivcev, ki so na sestanku zapravljali čas s tem, da so priletnega kuža Runa, ki že čaka na penzjon, vlačili po debatah, kot da bi bil to problem vasi št. 1. Res je, da tisti bernardinček malo bolj grdo gleda, hud pa le ni.

Pa še tole naj povem, da sem na tistem Zavrlovem dvorišču, kjer je hokejsko igrišče kar na zmrznjeni gnojnici, videl cel kup cevi za odvod, ki jih je nabavila lastnica, da pa jih ne more nikamor speljati, ker ni kanalizacije. En sam pač ne bo kopal »grabna« tja dol do Save.

Ko pa sem zvedel, da bo še nedo-
grajena šola nemara že prej premajh-
na, preden bo sploh zgrajena, sem
svetoval, naj bi nekoga poslali v Rib-
nico povprašat enega tistih, ki so njega
dni cerkev razširili tako, da so se
uprli v zidove in jih razmaknili, da bi
nam odstopili licenco, da bi še mi
šolo razširili. Tako bi nemara zaleglo!
Sicer je pa treba malo potrpeti, tudi
če še ni vse docela prav. Saj tudi po
vseh časopisih onegavimo o tehničnih
in politehničnih delavnicah na šolah,
pa do danes še nobene nisem našel.
Tudi to nekaj pomeni, če vsaj govo-
rimo o njih!

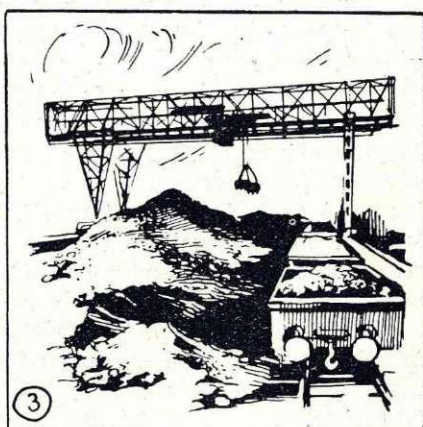
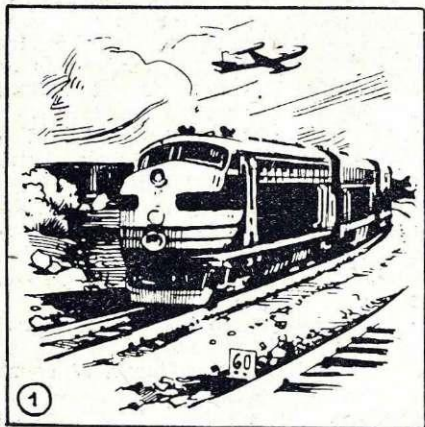
»Cajtnigarji« človeka sploh dostikrat
spravijo v slabo voljo, zlasti še šport-
ni poročevalci iz »bele« Ljubljane, ki
jim je poraz njihovega moštva po-
membnejši kot pa dvoštevilična zmaga
jeseniških hokejistov. Že večkrat sem
si dejal, da moram nekje kupiti pove-
čevalno steklo, da bom lahko v šport-
nih rubrikah našel tisto drobceno vest
o zmagi Jeseničanov. »Cajtnigarjem«
sem kupil tudi računsko vadnico za
1. razred osnovne šole, da bodo znali
šteti vsaj do 6.000, kajti je bilo na
tekmi z Ljubljano dosti več gledalcev,
ne pa samo 3.500, kolikor so jih na-
šteli hokejski »zgodovinarji« v časo-
pisih. Zlomek, saj potem ni čuda, če
je publika na vsaki taki tekmi tako
naježena.

Drži pa tudi to, da je med našimi
gledalci nekaj vročekrvnežev, ki so

je prav zaradi njegovih izumov kljub tehnično zastarelim obratom
priboril Kranjski industrijski družbi svetovni sloves. Za njegove
izume in seveda predloge, da bi modernizirali tovarno in zgradili nove
obrate, ustanovni delničarji niso imeli mnogo smisla, razen za pridobivanje
feromangana, ki jim je prinesel takojšnje koristi in ki so ga
občudovali tehnični strokovnjaki iz vseh industrijskih držav sveta.
Ta feromangan je dal Kranjski industrijski družbi lepe dobičke in
inženir Pantz, ki je hotel novi proizvod dvigniti na še višjo kvaliteto,
je predlagal delničarjem rekonstrukcijo plavža in nujnost zgraditve
sodobne jeklarne. Naletel pa je na gluha ušesa, vse dokler Francozom,
ki so se bili pri Pantzu učili, ni uspelo izdelati sedemdesetodstotnega
feromangana in izpodrinuti jeseniškega na svetovnem trgu. Zato je
družba na Pantzovo uslugo kaj hitro pozabila. Delničarji so prišli v
škripce in morali so se zateči po pomoč k bančno-industrijski družbi
Vogel Noot, znani po izdelovanju peščevskih lopat in druge vojne
opreme. Ko so delničarji firme Vogel Noot s kapitalom prevladali
tudi pri Kranjski industrijski družbi, so hoteli imeti pri njej svojega
človeka. Najraje bi izpodrinili generalnega ravnatelja Karla Luckmana,
a je bil žal delničar družbe. Zato se je moral umakniti tehnični
direktor, inženir Pantz. Odpovedal je sam, ko je čutil pritisk in
uvidel, da je pri družbi, kateri je dal vse svoje znanje in najboljša
leta, odveč. Poslovil se je iz jeseniške doline brez odpravnine ali
pokojnine. Njegovo mesto pa je zasedel Avgust Trappen, sin direk-
torja Kruppove železarn v Duisburgu, ki je Pantza izpodrinil že
pri načrtih za novo tovarno na Savi. Pantzov načrt so ovrgli in mu
s tem hoteli povedati, naj si poišče novo službo, svoje mesto pa
prepusti sinu duisburškega direktorja Trappna, čigar načrte je
Kranjska industrijska družba odobrila. Tako je prišel Avgust Trappen
leta 1889 na Savo in vodil tamkaj gradnjo novih obratov, nato pa, ko
se je Pantz poslovil od nehvaležnih gospodarjev, zasedel njegovo mesto.

PIŠE Ing. Avgust Karba

POVEST O

Železo je ena izmed osnov naše
civilizacije. Brez njega si ne moremo
zamišljati današnjega življenja, kajti
kamorkoli pogledamo, povsod vidimo,
da se uporablja v najrazličnejše name-
ne: za izdelavo lokomotiv, avtomobi-
lov, ladij, mostov, raznih strojev ter
še za mnogo drugih velikih in malih
stvari, katere uporabljamo v vsakda-
njem življenju.

Vendar železa v naravi ne dobimo
v uporabnem stanju, temveč je veza-
no z različnimi drugimi snovmi in se
nahaja v zemeljski skorji pod imenom
železna ruda. Kraj, kjer se nahajajo
in tudi izkoriščajo večje količine že-
lezne rude, se imenuje rudnik in
tam kopljejo železno rudo rudarji pod
zemljo ali na njeni površini in jo po-
šiljajo železarnam.

Železarna potrebuje dnevno zelo
velike količine železne rude in jo
mora imeti zaradi tega veliko na za-
logi, zlasti še v zimskem času, ko je
dovoz otežkočen. Zato mora biti na
razpolago poseben velik prostor,
opremljen z žerjavi in železniškimi tiri,
kjer rudo razkladaajo na velike kupe
in se potem po potrebi odpremlja na
mesto uporabe.

Trappnovi gostje so že povečerjali in služabniki so pospravili krožnike in pribor. Pravkar so servirali punč, na servisnih mizicah pa so bile steklenice najrazličnejšega vina, ovalni krožniki z narezki, neznanimi navadnim in ubogim zemljanom. V jedilnici, razsvetljeni z lučmi na velikem zvončastem lestencu, so sedeli okrog mize baroni Borni — trije bratje, berlinski bankirji in industrijalci —, potem Trappnov najboljši prijatelj izza šolskih let Kurt Krupp, sin kralja nemške železarske in jeklarske industrije, poleg njega je sedel Karl Noot, nečak Huga Noota, dunajskega finančnika in industrijalca ter solastnika firme Vogel Noot, ki je trenutno zavzemala glavne pozicije tudi pri Kranjski industrijski družbi, še zelo mlad človek in preten- dent na mesto sedanjega generalnega direktorja, Karla Luckmanna, ki je bil na večerji tudi navzoč. Povabili so ga, da ne bi uganil zarote, ki jo je ta družba pripravljala proti njemu in tudi proti drugim delničarjem, ki so trenutno odločali v podjetju. To zaroto so seveda pripravljali gostje in zanjo tudi gostitelj Avgust Trappen ni ničesar vedel. Vodil jo je baron Julius von Born, ki je že pred štirinajstimi leti kupil od Kranjske industrijske družbe tržiško veleposest, ki so jo morali prodati, da so vsaj delno pokrili stroške, ki jih je zahtevala gradnja nove tovarne na Savi. Julius baron von Born se je pri družbi udeležil tudi z akcijami, vendar še ne tako, da bi izstopal, marveč je špekuliral in budno zasledoval, kako se koristi, ki bi jih utegnil imeti od Kranjske industrijske družbe, finančno razvijajo.

Na nocojšnem večeru pri gospodu Trappnu so bile tudi soproge obeh gospodov Bornov (njun brat Julius še ni bil oženjen) in soproga glavnega ravnatelja Kranjske industrijske družbe Karla Luckmanna.

pravi mojstri v igri »Pokaži, kaj znaš!« Med tekami taki možicli spuščajo besede, ki jih ne najdeš v nobenem slovarju. Če bi izšel namesto slovarja »psovar«, bi jih v njem zasledili kar po vrsti. Lepo pa to ni in bom prihodnjič podtaknil tem ljudem knjižico o lepem vedenju namesto vstopnice.

Kot vidite, ga po malem kar skozi »kidamo«, čeprav ima sneg zamudo.

V tovarni gre kar po starem.

Moram pa reči, da se mi je novi avtobus, tisti z lesenimi »fotelji«, zasmilil, revček, ko je kar pod kapom preživil mrzle zimске dni. Kdo ve, kolikokrat se je revčku zanohtalo!

No, samo godrnjati pa res ne kaže, saj gre le za dobro voljo. Ta je zlata vredna, ob pravem času.

In za konec še kratka objava:

Strokovna knjižnica je pripravljena takoj skleniti polnomočno pogodbo s spretnim mačkom srednjih let, z najmanj petletnim stažem preganjanja »špičmohov«, da bi prevzel honorarno službo v knjižnici in v skladu s pravili sklenjene pogodbe pospravil tiste miške, ki so se začele mastiti s tehnično dokumentacijo. Honorar bo prost vseh davkov.

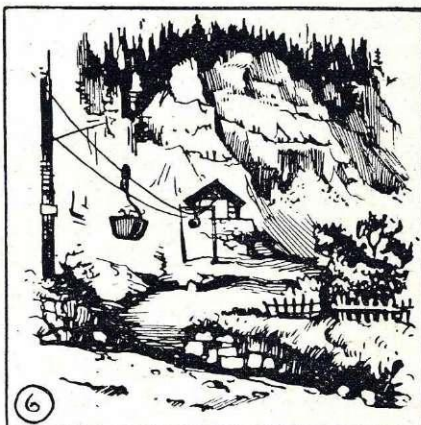
Dol s »špičmohi«!

No, za to pot vsem »Srečno!« in na svidenje na športnih poljanah v februarju. Pa fige držite, da bo kaj snega!

Vaš Pepe Goflja l. r.

ŽELEZU

RIŠE
Jaka Torkar

Železno rudo iz rudnika je za predelavo treba z določenimi postopki najprej pripraviti. Predvsem je treba dobiti pravilno velikost kosov rude, kar se doseže z drobljenjem in sejanjem. Razen tega je treba nekatere rude ogrevati v posebnih pečeh, to se imenuje praženje, da se spremeni kemična sestava v bolj ugodno za nadaljnjo predelavo.

Ker predelujemo železno rudo v posebni peči pri zelo visoki temperaturi, je za proizvodnjo železa potrebno poleg rude tudi gorivo. To gorivo se imenuje koks in ga pridobivajo iz premoga na ta način, da premog ogrevajo v posebnih komorah na visoko temperaturo brez dostopa zraka. Tudi koksa porabimo dnevno zelo velike količine in ga mora imeti železarna veliko na zalogi.

Ko je železna ruda pripravljena jo je treba skupaj s koksom prepeljati do plavža, to je peči, kjer se ruda topi in dobimo železo. Razen koksa in rude je za pravi potek procesa v plavžu potreben še apnenec, kamenina, iz katere se v glavnem sestojijo naše Alpe. Apnenec lomijo v kamnolomih in ga od tam prepravljajo običajno s pomočjo žičnice do plavža.

Filmske predstave in naši otroci

V četrtek, dne 8. januarja 1959 je bilo v dvorani Delavskega doma na Jesenicah zanimivo predavanje v okviru šole za starše. (Kakor smo pisali že v prejšnji številki »Železarja«, tovrstna predavanja organizira Zavod za izobraževanje odraslih — prejšnji Center za izobraževanje pri Obč. svetu »Svobod«.)

Predavanje je bilo pod naslovom »Film — družina — otrok«. Ravnatelj jeseniške gimnazije, prof. Jože Šifrer, je v svojem zanimivem predavanju opisal vse vrste filmov, pa tudi kvarne vplive, ki imajo lahko precejšnje posledice pri naših otrocih. V predavanju je bilo rečeno, da ne mislimo prepovedati obiska filmov otrokom, kajti tu in tam imamo tudi dobre in vzgojne filme, kjer se otroci lahko naučijo marsičesa dobrega in poučnega. Na vsak način pa bo treba zaostriiti kontrolo nad obiskom otrok pri rednih kinopredstavah v našem kinu. Dogaja se, da otroci prihajajo celo k večernim filmskim predstavam tudi takrat, kadar so na programu filmi, ki niso namenjeni naši mladini, ali pa so celo prepovedani.

Zanimivemu predavanju je sledila živahna razprava, v kateri so sodelovali skoraj vsi udeleženci tega predavanja. Čas je že, da se starši naših šoloobveznih otrok že enkrat spametujejo in da dobro premislijo, kateri filmi so mladini primerni in kateri ne. Toda praksa kaže, da starši naših šoloobveznih otrok temu vprašanju zelo malo ali pa sploh ne posvečajo pozornosti. Otrok zelo rad posnema tisto, kar vidi na filmskem platnu, predvsem velja to za kriminalne, kavbojske in western — filme. O rezultatih takšnega posnemanja raje ne govorimo, saj bi bil v tem primeru vsak komentar odveč. Zadostuje naj, če povemo, da tovrstni filmi botrujejo mladinskemu kriminalu, ki ga je vedno več. Tarnanje, da imamo našo mladino slabo vzgojeno in podobno, je nesmiselno, kajti sami smo precej krivi, če nam mladina tu in tam uide na stranpota.

Predavanja se je udeležilo razmeroma malo ljudi, toda vsi poslušalci in poslušalke so bili s predanjem tov. prof. Šifrerja zelo zadovoljni. Prav in koristno bi bilo, da bi morda kdaj pozneje predavanje ponovili in omogočili obisk tudi tistim staršem, ki so tokrat ostali doma.

Ob zaključku še mnenje poslušalcev tega predavanja glede bodočih ukrepov. Poslušalci so bili mnenja, da je treba nemudoma poskrbeti za to, da bodo mladini na voljo samo tisti filmi, ki so ji res namenjeni. Ogled ostalih filmov pa naj se odločno prepove, in sicer na najbolj primeren način. Tu so še druge možnosti, ki jih bo moral rešiti filmski

krožek, ki ga nameravajo ustanoviti pri DPD »Svoboda«, Jesenice ter ustrezni komisiji pri svetu za kulturo in prosveto in društev prijateljev mladine.

Naloga staršev, ki imajo predšolske in šoloobvezne otroke, pa bo, da prispevajo svoj delež k skupnim naporom vseh forumov za dobro vzgojo mladine, da se mladini dovoljuje obisk le takrat, kadar so na programu ustrezni in mladini primerni filmi. Članek smo objavili zato, ker so poslušalci na tem predavanju poudarjali zahtevo, da naj starši ter vsi ostali forumi, med njimi tudi uprava podjetja, pomagajo k izboljšanju trenutnega stanja.

SLOVENSKI KULTURNI PRAZNIK BOMO POČASTILI Z VELIKO GLASBENO REVIIJO

Dne 8. februarja bo minilo 110 let, kar je umrl naš največji pesnik — dr. France Prešeren. Vsako leto prirejajo po naši domovini slavnostne akademije, koncerte, predavanja in gledališke predstave. Na Jesenicah smo se že v lanskem letu odločili, da bomo obletnico smrti našega največjega pesnika praznovali z revijo pevskih zborov, godb na pihala ter salonskih in zabavnih orkestrrov. Takšno revijo smo imeli že pred letom dni. Na tej reviji so nastopili vsi pevski zbori ter godbe iz naše občine. Ker vse leto pridno vadijo, je bil njihov nastop tudi na primerni kvalitetni višini.

Ze novembra lanskega leta je glasbeni sosvet pri Občinskem svetu »Svobod« povabil pevovodje in dirigente na razgovor glede organizacije letošnje revije. Na tem sosvetu je bilo sklenjeno, da morajo prijaviti glasbene sekcije svojo udeležbo na reviji najkasneje do 25. decembra 1958. Doslej se je prijavilo že veliko pevskih zborov, godb in orkestrrov ter tamburaških zborov, med prijavljenimi pa žal nismo opazili glasbenih sekcij iz gornjesavske doline, pogrešamo pa tudi Žirovnico in Blejsko Dobravo.

Novost na letošnji glasbeni reviji bo nastop godbe na pihala iz Lesc, dalje mešanega zbora DPD »Svoboda« Javornik, ki je bil šele pred kratkim ustanovljen, po vsej verjetnosti pa bodo nastopili tudi člani mešanega pevškega zbora DPD »Svoboda — Tomaža Godca« iz Boh. Bistrice. V jeseniški občini je dovolj sekcij s področja zabavne glasbe. Pred kratkim so obnovili pri DPD »Svobodi« Jesenice veliki zabavni orkester, ki ga vodi Franci Košir, poleg njega pa je še več raznih drugih orkestrrov, ki igrajo za ples na zabaviščih in ob raznih drugih prilikah. Glasbeni sosvet se je odločil, da povabi k sodelovanju na omenjeni reviji tudi te sekcije. Na vsak način bo letošnja glasbena revija zanimiva, pevski zbori ter godbe in druge nastopajoče sekcije pa bodo s svojim programom ponovno pokazale, da njihov trud ni zaman. Pevski zbori se bodo potrudili, da bodo pokazali napredek od lanskega leta tudi v izbiri pesmi. Glasbeni sosvet pri Občinskem svetu »Svobod« je našim pevskim zborom svetoval, naj v svoj program vrstijo pesmi, ki so nastale po osvoboditvi. Kakor kaže, se bo to na reviji tudi zgodilo.

Prebivalstvo jeseniške občine, prav posebno pa ljubitelje glasbe in petja, vabimo, da se 14. in 15. februarja udeležijo nastopa naših glasbenih sekcij, s čimer se bodo lepo oddolžili pevcem in godbenikom, ki so se potrudili, da bo uspeh letošnje revije čim večji in da bo proslava slovenskega kulturnega praznika dostojna.

Tokrat
še malo
o publiki,
ne samo
o hokeju

foto Torkar

Že v prvih vrsticah je treba našim vrlim fantom - hokejistom stisniti roko za njihovo prizadevnost in tudi znanje, saj nam od tedna do tedna nudijo športne užitke, kakršnih smo na Jesenicah le malo videli. Vse prej kot športno pa se obnaša naša publika. O tem velja v našem listu zapisati nekaj kritičnih besed.

Drži, da ima vsak človek pravico navijati na tekmi za tistega, ki je njemu bližji — in mu, zato nihče ne more nič očitati. Nekje je pa vendarle meja. Jeseniška publika te meje ne pozna docela. V prejšnjih sezonah so se dogodile celo take reči, da so Jeseničani navijali za moštvo iz Villacha, ki je igralo z Ljubljano. Samo ob sebi je razumljivo, da povsod navijamo za jeseniško moštvo, toda če na tekmi moštev iz dveh različnih držav navijamo za tujca, namesto za moštvo, ki nosi naše državne barve, potem to lahko smatramo samo za prenapetost in neke vrste šovinistični odnos do drugega slovenskega zastopnika v hokeju. Solidarnosti in sloge res ne poznamo.

Zelo neznajno je navijati danes »za«, jutri »proti«, vse skupaj pa zabeliti s kopico neumestnih in dostikrat prostaških pripomb. Ploskanje je eno, žvižganje je drugo. Vse ob svojem času, vendar drugo res le ob najkritičnejših trenutkih. Zelo nešportno je sprejeti goste in sodnike ob začetku igre z žvižgi in prostaškimi medklci. O tem naj bi vročerkveži malo razmislili. Lahko sicer ugotovimo, da jih je med tisočglavo množico le nekaj desetina, toda, žal, prav ti mečejo slabo luč na celotno jeseniško publiko. Zato tisti, ki znamo ceniti naš šport in njegove uspehe in skušamo biti kar se da objektivni, protestiramo proti

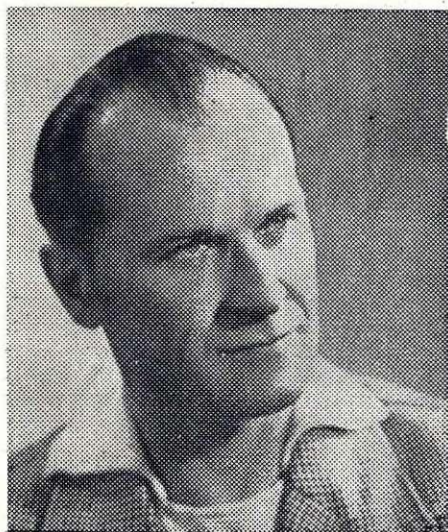
banalnemu izpadu nekaterih vročerkvežev, ki ne poznajo športne morale in bontona. Naša publika pretežno hoče samo gole, gole in spet samo gole, ne zna pa nagraditi tudi drugih akcij, čeprav se ne končajo uspešno z golom. Zakaj ne bi vsaj nekajkrat med tekmo dali skromno priznanje tudi nasprotniku, pa naj bo to kdorkoli? Najbolje bi bilo, če bi publika kar sama sproti pomirila tiste neolike in prostake, ki s pripombami in podobnim delajo sramoto vsej publiki.

Treba je priznati tudi nekaj vzrokov, da se je publika razvnela v svoji razsrjenosti, zlasti še na tekmah z ljubljanskimi hokejisti. Že ob prvih hokejskih tekmah z Ljubljano pred leti je publika ogorčeno protestirala proti enostranskemu in krivičnemu sojenju. Sodniki so res precej prispevali k vzdušju na igrišču. In še eno je očitno. Če naši igralci zmagajo, naslednjega dne v dnevnem časopisu zasledimo komaj skromno beležko o rezultatu, dočim pri zmagi ali celo samo manjšem porazu ljubljanskega moštva beremo po naših dnevnikih cele kolone z mastno tiskanimi naslovi o prepričljivih in pomembnih zmagah. Lep primer za to je prav tekma s Crveno zvezdo v januarju. Ljubljana jo je premagala z 11:2, dočim so jih Jeseničani pregazili z 20:0. V časopisih je razen izjeme Ljudske pravice, kjer je pisalo »Katastrofalen poraz« (pisal je naš domači dopisnik), pisalo mnogo več o manjši zmagi Ljubljane, kot pa o naši, izdatnejši zmagi. In še to. Naši fantje so res imeli v začetku malo krize, ki pa je docela izginila in so spet v odlični formi. Toda tisto krizo je prav tisk napihnil na veliko, kakor da bi bil jeseniški hokej že v zatonu, čeprav so zadnje tekme pokazale odlično formo naših fantov. Tak odnos novinarjev, predvsem pa redakcij časopisov, prav gotovo ne bo koristil vzgoji naše hokejske publike.

Zato pozivamo redakcijo časopisov, da pišejo o posameznih tekmah kateregakoli moštva objektivno, ocenijo zmago nepristransko in jo kot tako tudi kažejo svojim bralcem po Sloveniji in izven nje, domače občinstvo pa naj zbere vse svoje vrline, da že v kali zaduši neumestne in brutalne medklce in izpade nekaterih vročerkvrih posameznikov. Tako bo morda »navijanje« postalo objektivnejše in celotno vzdušje na drsališču bolj športno in vredno sodobnega človeka, nosilca delavskega športa in kulture.

Nihče ne bo zameril tisočglavi množici, če je z raznovrstnimi bodrilnimi vzkliki, baklami in zvonci prišla krepit in bodrit našo mlado in zmagovito moštvo, dokler ostane to »navijanje« in bodrenje v mejah zdravega navdušenja in spontane priznanja vrlim drsalcem. Pri mlajših naj pomagajo zlasti starši in šole z napotki, kaj je prav in kaj ne, ostali pa naj sami razmislijo o smislu športa in podobnih prireditve, pa bo na našem stadionu postalo prijetno in bo zavelo po njem pravo športno vzdušje, ki bo naše hokejiste še bolj bodrilo in jih vodilo novim zmagam naproti!

-m-

Trener
jeseniških
hokejistov
g. Wolkowski

ZAHVALA

Podpisani Urbas Mirko, zaposlen v montažnem oddelku ŽJ, se zahvaljujem sindikalni organizaciji konstrukcijske delavnice za denarno pomoč, ki sem jo prejel v času svoje bolezni.

Urbas Mirko
montažni odderek

ZAHVALA

Podpisani Graberski Aleksander, zaposlen v martinarni, se iskreno zahvaljujem za novoletno darilo sindikalnega odbora martinarne. Darilo sem prejel v času, ko sem bil v bolniškem stanju.

Iskrena hvala!

Graberski Aleksander
martinarna

ZAHVALA

Podpisana Sodja Simon in Jože Rožič, oba zaposlena v energijskem oddelku, se iskreno zahvaljujeta za priznanje.

Sodja Simon in Rožič Jože
energijski odderek, plin., generator Javornik

ZAHVALA

Ob nenadomestljivi in nenadni izgubi mojega moža

JAKOBA PIRŠA

se iskreno zahvaljujem vsem prijateljem in znancem, ki so pokojnega moža v tako velikem številu spremili na njegovi zadnji poti. Iskrena hvala obratnemu kolektivu cevarne in sostanovalcem za podarjene vence, prav tako tudi pevcem za ganljive žalostinke na dan pogreba.

Žalujoča žena Julijana in ostalo sorodstvo

ZAHVALA

Ob nenadomestljivi izgubi našega nadvse skrbnega in ljubljenega moža, očeta, tasta, deda, brata in strica

VALENTINA RABIČA

se hvaležno zahvaljujemo vsem, ki so ga v času njegove dolge bolezni obiskovali in tolažili.

Naša zahvala velja vsem številnim prijateljem in znancem, sorodnikom, sosedom, društvom in kolektivom, ki so ga v tolikem številu spremili na zadnji poti, darovali toliko vencev in cvetja, nam pa ustno ali pismeno izrazili sožalje.

Za vso skrb in nego gre naša zahvala najprej pramariji dr. Brandstetterju, dr. Teppeyu, dr. Janku, bolniški sestri Albi in vsemu strežnemu osebju.

Članom godbe DPD »Svoboda« iskrena zahvala za poslovilni govor, žalostinke pred hišo, ob spremstvu in na pokopališču, s čimer so počastili svojega dolgoletnega člana.

Iskrena zahvala pevskega zboru za žalostinke, častni straži gasilcev, sodelavcem obrata Jeklarne, ki so ga nosili, in ostalim, ki so darovali vence.

Končno gre naša srčna zahvala vodji jeklarne, tov. ing. Prešernu in predsedniku sindikata jeklarne za poslovilne besede ob odprtem grobu.

Žalujoči: žena Marija, hčerke Vida, Jožica in Ivica, zet Dušan, vnuček Robert in ostalo sorodstvo

Delavski svet, Uprava podjetja in sindikalna podružnica železarne Jesenice sporočajo žalostno vest, da se je pri izvrševanju službene dolžnosti smrtno ponesrečil naš sodelavec

RENKO ALOJZ

čistilec plina na Plavžu

Pokojnega sodelavca Renka Alojza, ki je v našem podjetju vestno in požrtvovalno delal več let, bomo ohranili v trajnem in nepozabnem spominu.

Slava mu!

Delavski svet, Uprava podjetja in Sindikalna podružnica

POPRAVEK

V 12 številki Železarja smo na strani 356 objavili zahvalo za umrlim članom našega kolektiva, tov. Francijem Mlakarjem. Pri navedbi žalujočih je pomotoma izpadlo ime očeta, kar s tem popravljamo.

Uredništvo Železarja

PREKLIC

Preklicujemo veljavnost izgubljenih izkaznic za vstop v Železarno, ki se glasijo na naslednja imena:

Jereb Karel, Javornik II
Hrastar Franc, martinarna
Krznar Ivan, energijski odderek (tudi izkaz za prevoz z avtobusom).

PREKLIC

Podpisani Cvenkelj Ivan, zaposlen v mizarni gradbenega oddelka, preklicujem vse žaljive besede, ki sem jih dne 17. decembra izrekel tovarišici Pretnar Zinki in ostalim. Zahvaljujem se jim, da so odstopili od tožbe. Žaljive besede sem izjavil nepremišljeno zaradi hitrega razburjenja.

Cvenkelj Ivan
gradbeni odderek

Železar — Glasilo delovnega kolektiva Železarne Jesenice. Januar št. 1. Leto VIII. Izdaja tovarniški odbor sindikalne podružnice ŽJ. Odgovorni urednik Vovk Živan, Industrijska cest 6. Ureja uredniški odbor: Dolinar Andrej, Pintar Anton, Saksida Ivan, Budja Milan, Varl Jože, Treven Franc, ing. Marolt Milan, Noč Miro, ing. Sešek Pavle, Tori Ljubo, Žagar Edo, Stare Marjan. Naslov uredništva: Uredništvo »Železarja«, Tehniški muzej Železarne Jesenice, telefon 271. Dopise in fotografije pošljite na naslov uredništva do vsakega 10. v mesecu. Rokopisi se ne vračajo. Tiskala tiskarna »Gorenjski Tisk« v Kranju. Klišaje izdelala klišarna »Gorenjskega tiska« v Kranju. — Naslovna stran je delo Marjana Stareta, fotografijo na njej pa je izdelal Matevž Mikelj.